

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Problematika ústavní péče o dítě na příkladu dětského
diagnostického ústavu

Iveta Picková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iveta PICKOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Problematika ústavní péče o dítě na příkladu dětského diagnostického ústavu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se bude zabývat problematikou ústavní péče o dítě na příkladu dětského diagnostického ústavu. Budou zde popsány úkoly a poslání dětského diagnostického ústavu, následně studentka popíše děti umístěné v tomto zařízení a charakterizuje jejich rodiny. Následující výzkum "Jak to vidí děti" bude pomocí standardizovaného rozhovoru zjišťovat různé pohledy "obyvatel" DDÚ na jejich život zde.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Janský, P., Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004

Matoušek, O., Ústavní péče. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999

Matoušek, O., Kroftová, A., Mládež a delikvence. Praha: Portál, 1998

Škoviera, A., Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lada Viková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Lívia Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23. 03. 2009

Iveta Picková

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi při psaní bakalářské práce pomáhali. Konkrétně mé konsultantce Mgr. Ladě Vikové za její cenné rady při vedení práce. Dále pak odborným pracovníkům v diagnostických ústavech a především dětem, za jejich ochotu spolupracovat.

Další poděkování patří mé rodině, která mě podporovala po celou dobu mého studia.

Iveta Picková

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá problematikou ústavní péče o dítě na příkladu dětského diagnostického ústavu. Charakterizuje ústavní péči o dítě, kde se hlavně zaměřuje na popsání jednotlivých zařízení pro výkon ústavní péče. Tato práce také poukazuje na fungování diagnostického ústavu, specifikuje děti zde umístěné a jejich rodiny. Výzkum zjišťuje pomocí dotazníkového šetření pohled dětí na toto zařízení, na svou rodinu či na svou budoucnost.

Klíčová slova:

Děti, ústavní výchova, zařízení pro výkon ústavní péče, diagnostický ústav.

Annotation:

This thesis is dealing with problems of children institution care on example of diagnostic institution. It characterizes children institution care, where is focusing principally on description of individual institutions for achievement of children institution care. This thesis also alludes function of diagnostic institution, specifies children and families who are placed in. By answer sheet examination, research takes children's sight of this institution, sight of their family or their future.

Key words:

Children, institution care, institutions for achievement of children institution care, diagnostic institution.

Obsah:

1.	Úvod.....	9
2.	Ústavní péče o dítě.....	10
2.1.	Charakteristika ústavní péče o dítě.....	11
2.2.	Historie ústavní péče.....	12
2.3.	Zařízení pro výkon ústavní péče.....	14
2.3.1.	Zařízení spadající pod rezort Ministerstva zdravotnictví ČR.....	14
2.3.1.1.	Kojenecký ústav.....	14
2.3.1.2.	Dětský domov.....	15
2.3.2.	Zařízení spadající pod rezort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.....	15
2.3.2.1.	Diagnostické ústavy.....	16
2.3.2.2.	Dětské domovy.....	16
2.3.2.3.	Dětské domovy se školou.....	16
2.3.2.4.	Výchovné ústavy.....	17
2.3.3.	Zařízení spadající pod rezort Ministerstva sociálních věcí ČR.....	18
2.3.3.1.	Zařízení sociálně-právní ochrany dětí.....	18
2.3.3.1.1.	Zařízení odborného poradenství pro péči o děti.....	18
2.3.3.1.2.	Zařízení sociálně výchovné činnosti.....	18
2.3.3.1.3.	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	19
2.3.3.1.4.	Výchovně rekreační tábory pro děti.....	19
2.3.3.1.5.	Zařízení pro výkon pěstounské péče.....	19
2.3.3.2.	Zařízení sociálních služeb.....	19
2.3.3.2.1.	Domovy pro osoby se zdravotním postižením.....	19
2.4.	Důvody umístění dětí do ústavní péče.....	20
2.5.	Počet dětí v ústavní péči – statistiky.....	21
3.	Diagnostický ústav.....	23
3.1.	Charakteristika diagnostického ústavu.....	23
3.1.1.	Práva a povinnosti dětí umístěných v diagnostickém ústavu.....	24
3.1.2.	Opatření ve výchově.....	25
3.1.3.	Úhrada péče.....	26
3.1.4.	Kapesné, osobní dary a věcná pomoc.....	26
3.2.	Úkoly a poslání diagnostického ústavu.....	27
3.3.	Charakteristika dětí umístěných v diagnostickém ústavu.....	28
3.4.	Počet dětí v diagnostickém ústavu – za celou Českou republiku.....	29
3.5.	Obecná charakteristika rodin.....	29

4.	Výzkum v diagnostických ústavech.....	32
4.1.	Cíle výzkumu.....	32
4.2.	Hypotézy.....	32
4.3.	Metodologie.....	33
4.3.1.	Sběr dat.....	34
4.4.	Analýza výsledků.....	35
4.5.	Shrnutí – ověření hypotéz	65
4.6.	Závěr výzkumu.....	67
5.	Závěr.....	68
6.	Seznam literatury.....	69
7.	Přílohy.....	71
7.1.	Příloha 1.....	71
7.2.	Příloha 2.....	72
7.3.	Příloha 3.....	73

1. Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybrala nejen proto, že problematika ústavní péče je stále aktuálním a velmi závažným problémem v celé společnosti. Ale také proto, že informovanost veřejnosti o fungování ústavní péče je velmi malá. Ústavy jsou často označovány jako pastřák či polepšovna, což v sobě nese negativní náboj. Lidé pak tyto ústavy vnímají stejně – negativně.

Proto je předmětem mé bakalářské práce popsat ústavní péči jako takovou. Se zaměřením na bližší seznámení se s jednotlivými zařízeními pro výkon ústavní péče. Velká část práce je věnována jednomu ze zařízení, diagnostickému ústavu. Ten je dle mého názoru velmi důležitý v systému ústavní výchovy. A to hned ze dvou důvodů: prvním důvodem je, že stanovuje dětem během jejich pobytu komplexní diagnózu a vytyčuje výchovné a vzdělávací cíle; druhým důvodem je jeho pravomoc přerozdělovat děti do dalších zařízení, které jim pomohou tyto cíle naplnit.

Za cíl výzkumu jsem si zvolila získat od dětí představu o dokonalém ústavu a o dokonalé rodině. Zjišťuji zde jak a do jaké míry se jejich představa o dokonalém ústavu a dokonalé rodině liší od skutečnosti. Také zjišťuji, jaké mají tyto děti ambice.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. V první z nich se zmiňuji o ústavní péči o dítě, tedy konkrétně zde uvádím charakteristiku této péče a její historie, a především stručně popisuji všechna zařízení pro výkon ústavní péče. Diagnostický ústav je stěžejním tématem druhé kapitoly. Nejprve charakterizuji tento typ zařízení, posléze jeho úkoly. Část práce je věnována specifikaci dětí zde umístěných a samozřejmě i jejich rodinám. V poslední, třetí kapitole hovořím o výzkumu realizovaném pro účely této bakalářské práce. Výzkum byl realizován v diagnostických ústavech pomocí dotazníkového šetření.

2. ÚSTAVNÍ PÉČE O DÍTĚ

Pokud dítě nemůže z jakéhokoliv důvodu „(...) trvale vyrůstat ve své přirozené rodině, musí v zájmu blaha dítěte do rodiněprávního vztahu rodiče a dítěte zasáhnout stát. Jedná se zejména o případy, kdy rodiče nejsou schopni dítě z objektivních důvodů vychovávat, nejsou ochotni mít dítě u sebe anebo nedokáží vytvořit dítěti příznivé rodinné prostředí. Nejkrajnějším řešením krize rodinoprávního vztahu rodiče a dítěte je odebrání dítěte z rodin soudem a jeho umístění v jiném, náhradním, nejlépe rodinném prostředí.“ [Hrušáková, Králíčková 1998: 226 - 227]

Jako náhradní prostředí pro odebrané děti z rodin jsou rozeznávány dvě formy péče, a to: náhradní výchovná péče a náhradní rodinná péče.¹

V prvním případě se jedná o formu péče o děti, které z těch nejrůznějších důvodů nemohou být vychovávány svou vlastní rodinou. Tedy ve formě náhradní výchovné péče jde především o ústavní péči, kde je dítě většinou vychovávané až do své dospělosti. [Matějček 1999: 31]

V druhém případě se jedná také o formu péče o dítě, ovšem zde je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči. Tyto „náhradní“ rodiče vychovávají dítě v prostředí, které se podobá co nejvíce životu v přirozené rodině. Nejčastější formou této péče je adopce neboli osvojení a pěstounská péče. [Matějček 1999: 31]

Lze tedy říci, že: „Nedílnou a důležitou součástí systému zabezpečující péči o děti jsou formy náhradní výchovné péče, mezi které patří i ústavní výchova.“ [Janský 2004: 92]

„Problematika ústavní výchovy je celospolečenský problém, který souvisí se sociálním klimatem společnosti, odráží aktuální hodnoty, postoje, názory, ekonomické možnosti a v neposlední řadě i politické priority. Vyjadřuje úroveň sociálního citění, priority výchovných cílů, včetně kvality školského systému i postavení rodin a reálných možností její podpory.“ [Janský 2004: 93]

---

¹ Pojem náhradní je v tomto smyslu: „(...) obecně chápán jako zastupující, rezervní, často dokonce ve významu nerovnocenný.“ [Škoviera 2007: 26] Což podle zmíněného autora „(...) není v oblasti výchovy žádoucí.“ [tamtéž]

2.1. CHARAKTERISTIKA ÚSTAVNÍ PÉČE O DÍTĚ

Ústavní výchova je definována v § 46 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Z tohoto zákona vyplývá, že soud může ústavní výchovu nařídit v případech, kdy je vážně ohrožena či narušena výchova dítěte nebo když rodiče nemohou zabezpečit výchovu dítěte. Prioritou ale vždy zůstává umístování dětí do náhradní výchovné péče nebo do rodinné péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc². To znamená, že ústavní výchova by měla být vždy až třetím, tedy krajním, možným řešením. Jenže statistiky³ hovoří jinak: ústavní výchova je nejčastějším řešením. [Dvořák 2007: 7]

V současné době je ústavní výchova realizována ve třech resortech, a to v resortu Ministerstva zdravotnictví ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. [Dvořák 2007: 8]

Pod Ministerstvo zdravotnictví ČR spadají kojenecké ústavy pro děti od narození do jednoho roku věku a dětské domovy od jednoho do tří let.⁴ [Dvořák 2007: 8]

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR spravuje zařízení pro výkon ústavní výchovy pro děti starší tří let.⁵ [Dvořák 2007: 8]

A poslední ministerstvo, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, má svěřen výkon ústavní výchovy dětí s tělesným nebo mentálním postižením.⁶ [Dvořák 2007: 8]

Krom těchto tří rezortů, kde je ústavní výchova přímo realizovaná, můžeme zmínit i další rezorty, které zapadají do celkového kontextu systému náhradní výchovné péče. Těmito rezorty míníme Ministerstvo spravedlnosti ČR, kam můžeme zařadit soudy, státní zastupitelství, probační a mediační služby, věznice pro mladistvé a tak podobně. A také Ministerstvo vnitra ČR, kam řadíme policii. Nadále bychom sem mohli zařadit Ministerstvo financí ČR, které se finančně podílí na celém systému náhradní výchovné péče. [Dvořák 2007: 8]

---

² Upravuje § 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³ Viz kapitola 2.5. Počet dětí v ústavní péči – statistiky.

⁴ Upravuje vyhláška č. 242/1991 Sb., o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okr. úřady a obcemi.

⁵ Upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních ve znění pozdějších změn.

⁶ Upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Ať už ten či onen ústav spadá pod kterékoliv ministerstvo, vždy je považován jako umělý domov, ať už dočasný či trvalý. Můžeme také říci, že se jedná o náhradu domova. Ústav je jakýmsi světem sám pro sebe, život je zde omezenější a i předvídatelnější, než život mimo ústav. Je také pravdou, že ústavy mají svou atmosféru, které je již na první pohled zřejmá, mají svůj vlastní slovník, svá pravidla, svůj režim, na který si dříve či později zvyknou. Mezi „obyvateli“ ústavů a personálem je zřejmá hranice, která je obdobou mezigenerační hranice mezi dítětem a rodiči. [Matoušek 1999: 17 - 21]

Ústavní péče o dítě je nedílnou součástí každé společnosti. „Na jedné straně chrání děti od rozvráceného rodinného systému a poskytuje kvalitní sociální zabezpečení, na straně druhé vytyčuje i normy, prostřednictvím kterých si část dětí poprvé uvědomuje odpovědnost za své chování.“ [Janský 2004: 93]

A nejen pro to má ústavní výchova ve společnosti nezastupitelné místo. [Janský 2004: 98]

„Pracuje v ní spousta lidí, majících vřelý vztah k dětem a umožňující jim často poprvé prožít vztah důvěry k dospělému člověku. Je nutné, aby společnost spravedlivě ocenila tuto mimořádně náročnou a záslužnou práci a podpořila urychlení potřebných změn.“ [Janský 2004: 98]

2.2. HISTORIE ÚSTAVNÍ PÉČE

„Traduje se, že historie je učitelkou života, ale v péči o nechtěné či jinak postižené děti je spíše zrcadlem dávných kultur i nedávných politických peripetií.“ [Gabriel, Novák 2008: 10]

Dříve nechtěné či nějak postižené děti byly zabíjeny, například staří Egyptané tyto děti uvrhovali do řeky. Jako další příklad se uvádí Romulus, který byl vychováván vlčicí, která se ho dle pověsti ujala. A například dítě „narozené ve starém Římě položila porodní bába k nohám otce. Pokud ten jen zvedl a položil do náruče matce, stalo se členem rodiny. Když se otec odvrátil a nijak nereagoval, bylo synem či dcerou smrti.“ [Gabriel, Novák 2008: 10 - 11]

Až křesťanství změnilo postoj k nechtěným dětem. Vystihují to přikázání z desatera: „Co nechceš, aby ti činili jiní, ani ty nečiň jim“ a také „Miluj bližního svého jako sebe samého“. [Gabriel, Novák 2008: 11 - 12]

Počátky ústavní péče se dají pozorovat již u císaře Konstantina, který „roku 312 nařídil úřadům, aby na jeho útraty zajistily výchovu odložených dětí. Vynikající úmysl brzy narazil na nedostatek peněz.“ [Gabriel, Novák 2008: 10] Posléze byla tato péče předána do rukou občanů, ovšem jejich motivace nebyla nijak záslužná, a to z důvodů, že kdo se dítěte ujal, vychoval ho jako svého otroka. A tak se není čemu divit, že situace se nadále zhoršovala. [Gabriel, Novák 2008: 12]

„Historicky první nalezinec byl založen roku 787 v Miláně z podnětu tamního arcibiskupa a v jím zakoupeném domě. (...) Dítě, které bylo přijato do nalezince, nemělo rozhodně vyhráno. Existovaly ústavy s takřka stoprocentní úmrtností. Dlouhodobě se u dětí pohybovala kolem 70%.“ [Gabriel, Novák 2008: 12 - 13]

Tzv. „Valašský špitál“, který byl založen na začátku 16. století, byl první institucí u nás, která pečovala o osiřelé a opuštěné děti. Tato instituce byla zcela závislá na dobročinnosti, protože se potýkala se značnými finančními problémy. A tedy v roce 1762, následoval pokus o státní instituci. Pokus byl zřízen dekretem zavedeným 15. ledna 1762 Marií Terezií. Ona, ale zejména Josef II. byl zastáncem péče o sirotky formou kolektivní výchovy v ústavech. [Gabriel, Novák 2008: 13]

V roce 1883 bylo v Čechách již 21 sirotčinců, a to nejen veřejných, ale i soukromých. „Celkem v nich pobývalo 808 dětí. Přetrvávala však vysoká úmrtnost, a to zejména u malých dětí. Namátkou, v roce 1858 zemřelo v pražském nalezinci 50% dětí.“ [Gabriel, Novák 2008: 13]

Postupně se rozvíjeli úvahy, jak situaci řešit levněji a humánněji. Upustilo se od výhradní kolektivní péče o sirotky a nalezence, a dekret z 18. 9. 1788 umožnil jakousi pěstounskou péči, kde byly přesně popsány zásady této péče, jako i to kdo a za jakých podmínek se může stát pěstounem. [Gabriel, Novák 2008: 13 - 14]

„Problémy humánního zacházení s nechtěnými dětmi se stávají aktuální poté, co nelidskost triumfuje ve velkých válkách. Po první světové válce se Francie nechala inspirovat gestem Napoleona po bitvě u Slavkova a materiálně i po stránce výchovné péče zajistila sirotky.“ [Gabriel, Novák 2008: 15]

U nás přála rozvoji osvojení i pěstounské péče První republika. V té době nebyly dětské domovy stavěny pro dlouhodobý pobyt dětí, spíše to byly záchytné domovy. Tyto domovy byly určeny pouze malým skupinkám dětí, což znamenalo, že jejich počet nebyl určen pro více jak dvacet dětí. [Gabriel, Novák 2008: 16]

Během a po druhé světové válce se začaly formovat zákony mající na starosti úpravu osvojení a pěstounské péče, tedy zákony upravující náhradní rodinnou péči i zákony upravující ústavní výchovu. [Gabriel, Novák 2008: 19 - 22]

2.3. ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ PÉČE

Zařízení pro výkon ústavní péče jsou děleny podle rezortů, kam spadají. Jak již bylo zmíněno výše, zařízení spadají pod tři rezorty - ministerstva. Proto je tato kapitola dělena do tří podkapitol, kde jsou popsány jednotlivá zařízení, podle rezortu, který je má na starosti.

Zařízení poskytují péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, zodpovědnými za výchovu, dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. [Sbírka zákonů 2002: §2]

2.3.1. ZAŘÍZENÍ SPADAJÍCÍ POD REZORT MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ ČR

Ke konci roku 2007 bylo v ČR 33 kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3 let. V těchto zařízeních byla kapacita 1 871 míst, z čehož bylo 75% zaplněno (tedy 1 407 míst). „Během roku 2007 bylo do kojeneckých ústavů a dětských domovů přijato 1 741 dětí. 47% dětí bylo přijato ze sociálních důvodů, 33% ze zdravotních důvodů a zbylých 20% tvořily důvody zdravotně sociální. Z celkového počtu přijatých dětí bylo 24% romské národnosti. Mezi přijatými bylo 20% handicapovaných, 3% týraných dětí.“ [ÚZIS ČR 2008: 1]

Propuštěno bylo během roku 1 803 dětí, 54% do vlastní rodiny. Do dětského domova bylo propuštěno necelých 7% dětí a 1,9% dětí přešlo do ústavů sociální péče. Více než polovina propuštěných dětí strávila v ústavu více než půl roku. [ÚZIS ČR 2008: 1-2]

2.3.1.1. KOJENECKÝ ÚSTAV

Podle vyhlášky č. 242/1991 Sb., o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okr. úřady a obcemi, kojenecký ústav poskytuje péči dětem, jejichž vývoje je ohrožen

nevhodným domácím prostředím a to zejména do jednoho roku věku. [Sbírka zákonů 1991: §20, odst. 1]

2.3.1.2. DĚTSKÝ DOMOV

Podlé téže vyhlášky, jako u kojeneckého ústavu, dětské domovy poskytují péči dětem, o něž nemá kdo pečovat nebo jimž nelze ze sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině, popřípadě náhradní rodinnou péči a to především ve věku od jednoho do tří let. [Sbírka zákonů 1991: §20, odst. 2]

2.3.2. ZAŘÍZENÍ SPADAJÍCÍ POD REZORT MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR

K 31. 10. 2007 bylo v ČR 230 zařízení pro výkon ústavní péče pro děti od 3 do 18 let, popřípadě do 19 let. Celková kapacita těchto zařízení byla 8 277 míst, z toho bylo zaplněno zhruba 90% (tedy v zařízeních bylo 7 427 dětí). Děti umístěných na základě soudního rozhodnutí s výchovou ústavní⁷ bylo 85%, 2% dětí byla umístěna na základě soudního rozhodnutí s výchovou ochrannou⁸, dále zde bylo umístěno 12% dětí na základě předběžného opatření⁹, a zbývající jedno procento dětí bylo umístěno na základě žádosti rodičů. [ÚIV]

Účelem zařízení je zajišťovat dětem (mládeži), a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. [Sbírka zákonů 2002: §1 odst. 2]

Tyto zařízení poskytují dětem plné přímé zaopatření. Tím se rozumí stravování, ubytování a ošacení, učební potřeby, úhrada nákladů na vzdělávání, nákladů na dopravu do školy, nákladů na zdravotní péči, kapesné, osobní dary. [Sbírka zákonů 2002: §2 odst. 6]

---

⁷ „Soud ji může nařídit v případě, že je vážně ohrožena nebo narušena výchova dítěte nebo nemohou-li rodiče výchovu dítěte zabezpečit.“ [Dvořák 2007: 8]

⁸ Dle zákona č. 218/2003 Sb. je ochranná výchova jednou z forem ochranného opatření. Soud ji může uložit v případech, kdy o výchovu dítě není náležitě postaráno, dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy. [Dvořák 2007: 8]

⁹ „Předběžného opatření se využívá v případě, ocitlo-li se nezletilé dítě bez jakékoli péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny.“ [Dvořák 2007: 9]

Mezi tato zařízení počítáme dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy.

2.3.2.1. DIAGNOSTICKÉ ÚSTAVY

„Úkolem diagnostických ústavů je v rámci přibližně dvouměsíčního výchovně-terapeutického pobytu dětí zpracovat jejich komplexní diagnostiku osobnosti, vymezit individuální výchovné a vzdělávací priority, včetně doporučení vhodných metod a přístupů (tzn. sestavit specifický program rozvoje osobnosti).“ [Janský 2004: 94]

Nadále diagnostické ústavy „na základě konkrétní znalosti spádových zařízení v rámci regionu a jejich aktuálních možností, odpovídají za rozmisťování dětí do jednotlivých domovů a ústavů, kterým také poskytují potřebnou metodickou a odbornou pomoc.“ [Janský 2004: 94]

„Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v diagnostických ústavech je výchovná skupina, kterou tvoří nejméně 4 a nejvíce 6 dětí.“ [Liška 2008: 61]

2.3.2.2. DĚTSKÉ DOMOVY

„Péči o děti a mládež, které nemají z různých důvodů možnost vyrůstat ve vlastní rodině ani v náhradní rodinné péči a které nemají závažné poruchy chování, zajišťují **dětské domovy**. Děti umístěné v domově se vzdělávají v běžných školách. Ve vztahu k dětem plní dětské domovy zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Do těchto zařízení mohou být umístěvány děti s nařízenou ústavní výchovou ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let; v dětských domovech je poskytována péče rovněž nezletilým matkám spolu s jejich dětmi.“ [Liška 2008: 61] „Základní organizační jednotkou v dětském domově je rodinná skupina, kterou tvoří nejméně 6 a nejvíce 8 dětí.“ [Liška 2008: 61]

2.3.2.3. DĚTSKÉ DOMOVY SE ŠKOLOU

„Pro děti s výraznými poruchami chování jsou určeny **dětské domovy se školou**. Účelem těchto zařízení je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči. V dětských domovech se školou jsou umístěvány také děti s uloženou ochrannou výchovou.“ [Liška 2008: 61] „Do dětského domova se školou mohou být umístěvány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné

školní docházky. Pokud v průběhu povinné školní docházky pominou důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě dle příslušného právního předpisu 17 zařazeno do školy, která není součástí ústavního zařízení. Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu. Stejně jako v dětském domově je i v domově se školou základní jednotkou rodinná skupina – mívá nejméně 5 a nejvíce 8 dětí, zpravidla různého věku a pohlaví.“ [Liška 2008: 61]

2.3.2.4. VÝCHOVNÉ ÚSTAVY

„O děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova, pečují **výchovné ústavy**. Výchovné ústavy jsou zřizovány odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou, popřípadě jako výchovné ústavy nebo výchovné skupiny pro nezletilé matky a jejich děti a děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči. Do výchovného ústavu mohou být umístěny i děti starší 12 let, mají-li uloženu ochrannou výchovu a v jejich chování se projevují tak závažné poruchy, že nemohou být umístěny v dětském domově se školou.“ [Liška 2008: 61 - 64]

U většiny těchto zařízení se jedná o státní zařízení. Konkrétně 77 z celkového počtu 230 zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy zřizuje ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Kraj zřizuje 142 zařízení, soukromá osoba zřizuje 8 zařízení a církev 3. [ÚIV]

Pod rezort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR spadají i střediska výchovné péče, které poskytují preventivně výchovnou péči¹⁰.

„**Střediska výchovné péče** poskytují speciálně pedagogické a psychologické služby dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti.“ [Liška 2008:

---

¹⁰ Preventivně výchovnou péčí se myslí poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování nebo dětem s již rozvinutými projevy poruchy chování, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.

64] „Střediska poskytují zejména konzultace, odborné informace a pomoc osobám odpovědným za výchovu a vzdělávání dětí. Mimo to spolupracují střediska s pedagogicko-psychologickými poradnami, v případě dětí se zdravotním postižením i se speciálně pedagogickými centry, dále se školními metodiky prevence a s orgány, které se podílejí na prevenci sociálně patologických jevů a drogových závislostí.“ [Liška 2008: 64]

„Školská výchovná zařízení mají své velké nedostatky, ale jsou a vzhledem k celospolečenské situaci i limitujícím možností náhradní péče ještě dlouhou dobu jediným východiskem pro mnoho dětí.“ [Janský 2004: 98]

2.3.3. ZAŘÍZENÍ SPADAJÍCÍ POD REZORT MINISTERSTVA SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR

Pod tento rezort spadá sociálně-právní ochrana dětí¹¹, pro kterou je stěžejní zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a sociální služby, které specifikuje zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách.

2.3.3.1. ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

2.3.3.1.1. ZAŘÍZENÍ ODBORNÉHO PORADENSTVÍ PRO PÉČI O DĚTI

Zařízení odborného poradenství pro péči o děti poskytuje zejména doporučení zaměřená na řešení vzájemných vztahů rodičů a jejich dětí a na péči rodičů o děti zdravotně postižené. V rámci odborného poradenství se poskytují nebo zprostředkovávají rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dětí rady ve věcech výchovy a výživy dětí a v dalších otázkách týkajících se jejich rodinných, sociálních a mezigeneračních problémů vyplývajících z péče o děti. [Sbírka zákonů 1999: §40 odst. 1]

2.3.3.1.2. ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI

Zařízení sociálně výchovné činnosti jsou určena zejména dětem uvedeným v § 6 odst. 1, například dětem, kterým rodiče zemřeli, neplnili své rodičovské povinnosti či zneužívali

---

¹¹ Sociálně-právní ochranou dětí je především: ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. [Sbírka zákonů 1999: §1 odst. 1]

těchto povinností atd. Těmto dětem nabízí programy rozvíjení sociálních dovedností, výchovných činností a využití volného času. [Sbírka zákonů 1999: §6 odst. 1 a §41]

2.3.3.1.3. ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy. Dále toto zařízení poskytuje ochranu a pomoc dítěti, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva.

Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotní péče zdravotnickým zařízením a v psychologické a jiné obdobné nutné péči. [Sbírka zákonů 1999: §42 odst. 1]

2.3.3.1.4. VÝCHOVNĚ REKREAČNÍ TÁBORY PRO DĚTI

Výchovně rekreační tábory pro děti se zřizují zpravidla v době školních prázdnin a jsou určeny zejména pro děti uvedené v § 6 odst. 1. Pobyt ve výchovně rekreačním táboře se dítěti poskytuje na žádost zákonných zástupců dítěte nebo s jejich souhlasem. Účelem takového pobytu je výchovné působení na děti směřující k odstranění nebo potlačení poruch chování a k získání potřebných společenských a hygienických návyků. [Sbírka zákonů 1999: §43 odst. 1- 2]

2.3.3.1.5. ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pěstounská péče může být vykonávána v zařízení pro výkon pěstounské péče. Zařízení se zpravidla zřizuje v samostatném objektu nebo v prostorách, které zřizovatel vybaví jako byt pro rodinu s větším počtem dětí. [Sbírka zákonů 1999: §44 odst. 1]

2.3.3.2. ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

2.3.3.2.1. DOMOVY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

V domovech pro osoby se zdravotním postižením se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. V domovech pro osoby se zdravotním

postizením může být vykonávána ústavní výchova podle zvláštních právních předpisů. [Sbírka zákonů 2006: §48 odst. 1 - 4]

2.4. DŮVODY UMISŤOVÁNÍ DĚTÍ DO ÚSTAVNÍ PÉČE

Důvody pro umístování dětí do ústavní péče jsou různé. Velká část těchto důvodů je způsobena, ať už vědomě či nevědomě, rodiči (popřípadě zákonnými zástupci dítěte). „Panuje naprostá shoda na klíčové a nezastupitelné postavení rodiny při výchově dítěte. Prvotní, citově významná vazba mezi matkou a dítětem, později rozšířená na okruh rodiny, je určujícím činitelem při utváření osobnosti dítěte. Ovšem tato zákonitost se může projevit i ve své negativní formě a rodina se pak stává vysoce rizikovým činitelem při výchově.“ [Janský 2004: 92] „Jedna ze základních otázek zní, do kdy je možné a účelné rodinu ještě podporovat a kdy je už třeba se postavit proti ní a hájit zájmy dítěte jeho přemístěním do náhradního domova.“ [Janský 2004: 92]

Jak už bylo řečeno, vazba mezi matkou a dítětem je velmi důležitá. Kontakt matky s dítětem „(...)již od prvních měsíců života předurčuje jeho individuální formy chování, vnímání, myšlení, vpečetují se citové mechanismy jako je strach, agrese, nebo příchyllost.“ [Janský 2004: 72 - 73]

Pokud je tento kontakt s dítětem nedostatečný či narušen „může být v jeho dalším vývoji negativně ovlivněn rozvoj empatie, svědomí, mravních postojů a tím i schopnost rozlišovat dobré a zlé.“ [Janský 2004: 73]

„Porušený vztah rodičů k dítěti, projevující se tzv. formami neadekvátní péče, je základní příčinou psychosociálních problémů a poruch vývoje dítěte. Tato neadekvátní péče může mít podobu psychické deprivace (nedostatky především v podmětové a emoční sféře), zanedbávání (důraz na socioekonomické nedostatky výchovy), týrání (tělesné, psychické), nebo sexuální zneužívání (aktivní, pasivní).“ [Janský 2004: 73]

Z výzkumů¹² vyplývá, že důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy byly především alkoholismus u rodičů, delikventní chování rodičů. Také fyzické týrání či pohlavní zneužívání dětí. [Janský 2004: 113 - 114]

„V současnosti dochází k novému jevu, kdy do dětských domovů jsou umístovány děti z důvodů „chudoby“, tedy z rodin, které nejsou schopny materiálně zabezpečit potřeby

---

¹² PhDr. Pavel Janský, provedl analýzu nevhodného sociálního chování v dětském diagnostickém ústavu v období 1996 - 1999. Z tohoto výzkumu vyplývají určité obecné charakteristiky rodin, které vytvářejí vysoce rizikové prostředí pro výchovu dětí. [Janský 2004: 113 - 114]

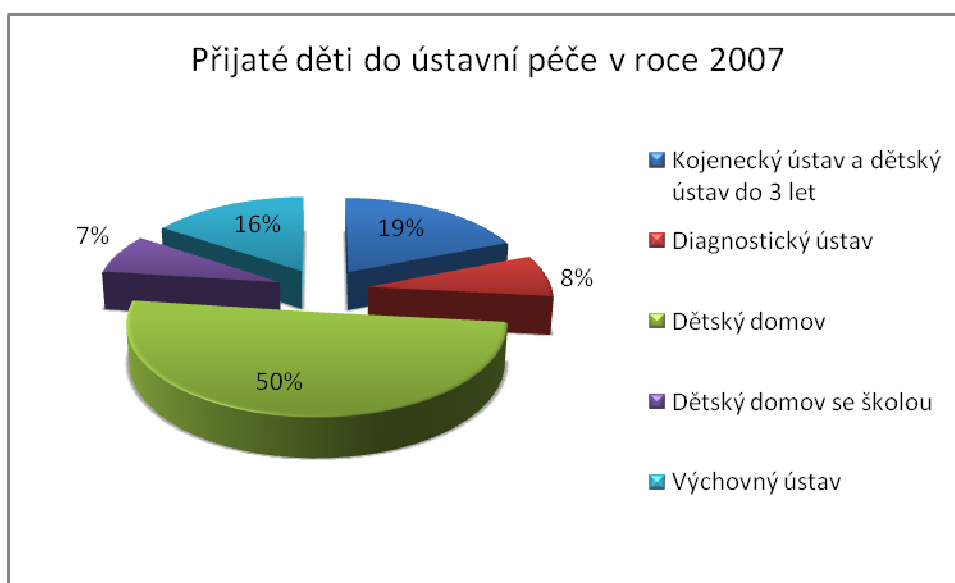
dítěte. Přestože primárním pro umístění bývají sociální důvody, velmi často jsou připojené problémy osobností a výchovné.“ [Janský 2004: 94]

„Do dětských domovů se školou a výchovných ústavů, veřejností stále často označovaných jako pastáky a polepšovny, se dostávají děti na základě závažných poruch chování, které často naplňují skutkovou podstatu trestného činu. I tyto závažné problémy, které bývají důvodem nařízení ústavní výchovy nebo předběžného opatření soudu, jsou téměř vždy symptomem dysfunkčnosti rodiny.“ [Janský 2004: 95]

2.5. POČET DĚTÍ V ÚSTAVNÍ PÉČI – STATISTIKY

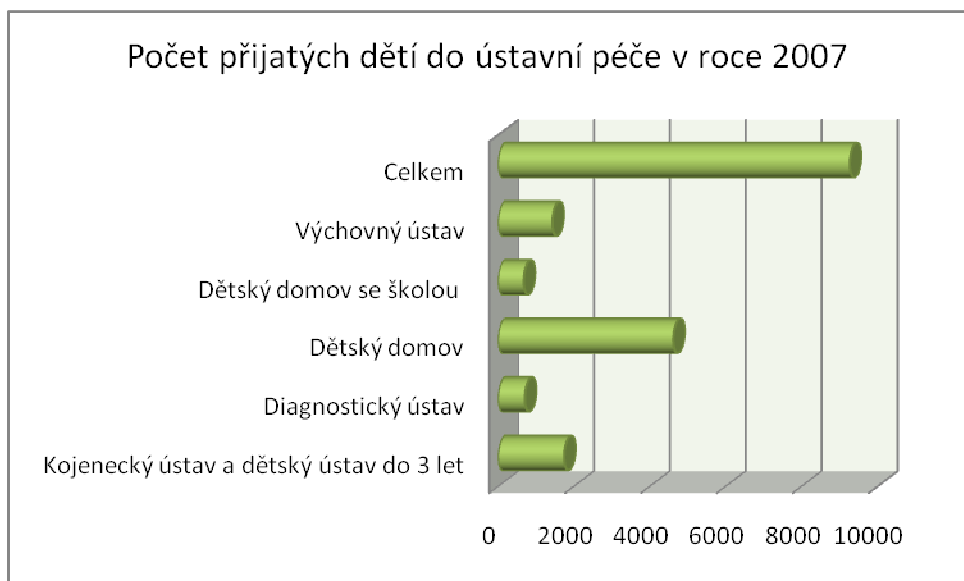
V roce 2007 bylo do ústavní pče umístěno 9 269 dětí. Z toho bylo 81% umístěno do školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné péče. Čísly to je 7 427 dětí. Těmito zařízeními jsou diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy.

Následující graf ukazuje, procentuální podíl dětí, umístěných do jednotlivých zařízení ústavní péče v roce 2007.

Zdroj dat k 31.12.2007: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Pro přehlednost je zde uveden ještě graf s počty dětí, které byly umístěny do zařízení pro výkon ústavní péče.

Zdroj dat k 31.12.2007: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Poslední graf poukazuje na vývoj počtu dětí umístovaných do školských zařízení pro výkon ústavní péče za jednotlivé roky. Jak lze z grafu vyčíst, do roku 1997 dětí v těchto zařízeních přibývalo, poté je značný úbytek dětí v následujícím roce. Avšak v posledních letech se situace stabilizovala a nebo jsou znatelné jen mírné výkyvy.

Zdroj dat k 31.12.2007: ÚIV

3. DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV

Jak bylo zmíněno výše, diagnostický ústav spolu s dalšími zařízeními¹³ pro výkon ústavní a ochranné péče ve školských zařízeních spadá pod rezort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Tyto zařízení, a tedy i diagnostický ústav, vymezuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních ve znění pozdějších změn.

Počet diagnostických ústavů k 31. 10. 2007 bylo 14, a všechny byly zřízeny výše zmíněným ministerstvem. Počet přijatých dětí za období od 1. 9. 2006 do 31. 8. 2007 byl 2 137 dětí, zde je ovšem nutno počítat s tím, že děti v tomto typu zařízení pobývají zpravidla osm týdnů, tedy po dobu nezbytnou pro komplexní vyšetření a poté jsou umístovány do zařízení s dlouhodobějším pobytem. [ÚIV]

Z celkového počtu dětí za dané období, bylo přijato 37% dětí na základě soudního rozhodnutí o ústavní či ochranné výchově, na základě předběžného opatření bylo přijato 59% dětí a zbylé 4% byly děti přijaté na žádost rodičů popřípadě zákonných zástupců. [ÚIV]

3.1. CHARAKTERISTIKA DIAGNOSTICKÉHO ÚSTAVU

„Diagnostický ústav přijímá děti, u kterých soud rozhodl o ústavní výchově, ochranné výchově nebo o předběžném opatření. Na základě výsledku komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení je umísťuje do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů vyjma dětí, o jejichž umístění v důsledku jejich poruch chování požádali zákonní zástupci dítěte (tzv. dobrovolné pobyty).“ [Dvořák 2007: 12]

Pobyt dětí v tomto zařízení trvá zpravidla 8 týdnů. Po tuto dobu dětem umístěným v diagnostickém ústavu je poskytnuté plné zaopatření v podobě stravování, ubytování a ošacení, učebních potřeb, úhrada nákladů na vzdělávání, nákladů na dopravu do školy, nákladů na zdravotní péči, kapesné, osobní dary. V diagnostickém ústavu je základní organizační jednotkou výchovná skupina, ve které jsou čtyři až šest dětí. [Sbírka zákonů 2002: §2 - §4]

---

¹³ Dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.

„Vzhledem k časovému omezení jejich pobytu v zařízení je nutné stanovit základní režim, vytvářející stabilní a maximálně bezpečné prostředí všem umístěným dětem, v jehož rámci může být poskytována i nadstandardní individualizovaná a specializovaná péče.“ [Janský 2004: 121]

Diagnostický ústav či středisko výchovné péče také provádějí preventivně výchovnou péči. Tato péče je poskytována dětem s rizikem poruch chování nebo dětem, které tyto poruchy mají již rozvinuté. Preventivně výchovná péče se také snaží eliminovat negativní jevy v sociálním vývoji. Preventivně výchovná péče je pro děti, jimž nebyla nařízena ústavní výchova či uložena ochranná výchova, pro osoby odpovědné za výchovu a pedagogickým pracovníkům. [Sbírka zákonů 2002: §16 odst. 1]

Preventivně výchovná péče je poskytována třemi formami, a to ve formě:

- ambulantních služeb, tyto služby se poskytují na žádost rodičů či zákonných zástupců (osob odpovědných za výchovu) nebo dětí starších 15 let;
- celodenní služby, poskytované na základě žádosti rodičů či zákonných zástupců (osob odpovědných za výchovu);
- internátní služby, které jsou poskytovány na základě žádosti rodičů či zákonných zástupců (osob odpovědných za výchovu), internátní služby jsou uskutečňované formou 8 týdenního pobytu. [Sbírka zákonů 2002: §16 odst. 2]

V rámci preventivně výchovných služeb formou celodenní a internátní služby se klientům, tedy dětem, poskytuje za úplaty stravování a ubytování.¹⁴

3.1.1. PRÁVA A POVINNOSTI DĚTÍ UMÍSTĚNÝCH V DIAGNOSTICKÉM ÚSTAVU

Dítě má podle hlavy páté zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních právo na: plné přímé zaopatření, což je stravování, ubytování a ošacení, učební potřeby, úhrada nákladů na vzdělávání, nákladů na dopravu do školy, nákladů na zdravotní péči, kapesné, osobní dary; rozvíjení tělesných, duševních a citových schopností a samozřejmě také na rozvíjení sociálních dovedností; respektování lidské důstojnosti; také má právo na umístění společně se svými sourozenci, ovšem pokud tomu nebrání závažné okolnosti ve vztazích sourozenců a jejich vývoji; vytváření podmínek, aby

---

¹⁴ Viz kapitola Úhrada péče.

dosáhlo vzdělání pro budoucí povolání, to musí být v souladu s jeho schopnostmi, nadáním a potřebami; svobodu náboženství; účast činností a aktivit, které pořádá zařízení v rámci výchovného programu (výjimku tvoří zákaz či omezení, které bylo uděleno dítěti v rámci opatření ve výchově¹⁵); hodnocení a odměny a k těmto věcem se vyjadřovat; kontakt s osobami, které jsou za jeho výchovu odpovědné, formou telefonátů, korespondencí a osobních návštěv; kontakt s osobami, které nejsou uvedené výše, avšak pouze za souhlasu pedagogických pracovníků; opuštění zařízení za účelem vycházky, a to pouze pokud je to dítě starší 7 let a dostane souhlas pedagogických pracovníků; ... [Sbírka zákonů 2002: §20 odst. 1]

Dítě má také nějaké povinnosti vůči zařízení, a to: dodržovat vnitřní řád; dodržovat bezpečnostní předpisy a pokyny; hradit náklady spojené s jeho dopravou do zařízení, které neoprávněně opustilo a to vše hradí ze svých příjmů; ... [Sbírka zákonů 2002: §20 odst. 2]

Výčet práv a povinností není zcela kompletní, uvedla jsem jen ty nejdůležitější.

3.1.2. OPATŘENÍ VE VÝCHOVĚ

Opatření ve výchově jsou mnohdy chápány jako určitý druh motivace či stimulace pro děti. Byla jsem svědkem toho, že díky těmto opatřením se děti snaží lépe, dalo by se říci důkladně, dodržovat stanovený režim dne a pravidla, díky kterým si přivyknou na ústavní režim. Dříve či později děti zjistí, že je lepší jít s „davem, než proti davu“.

Opatření ve výchově jsou dvojího druhu. První opatření je za porušení povinností, které ukládá zákon a vnitřní řád zařízení. Druhé opatření je za úsilí a výsledky při plnění povinností nebo za dobrý čin. [Sbírka zákonů 2002: §21 odst. 1 - 3]

V prvním příkladě se jedná o následující opatření: dítěti je odebrána výhoda¹⁶; dále může být dítěti sníženo kapesné, omezeno či zakázáno trávení volného času mimo zařízení; odebrána možnost účasti na činnosti nebo akci organizované zařízením, mohou být také zakázány návštěvy, s výjimkou rodičů či zákonných zástupců, zaměstnanců

---

¹⁵ Viz kapitola Opatření ve výchově.

¹⁶ Příklady výhod jsou uvedeny v druhém opatření.

sociálně právních orgánů na ochranu dětí, tento zákaz může být na nejdéle 30 dnů v období následujících 3 měsíců. [Sbírka zákonů 2002: §21 odst. 1 - 3]

V druhém opatření se jedná o: prominutí opatření za porušení povinností; udělena odměna ve formě věcné či finanční; může být zvýšeno kapesné; a povolena mimořádná návštěva, návštěva kulturního zařízení, mimořádná vycházka či jiná osobní výhoda. [Sbírka zákonů 2002: §21 odst. 1 - 3]

Mimořádné výchovné opatření také zahrnuje opatření, jak zajistit agresivní dítě.

3.1.3. ÚHRADA PÉČE

Jako každá péče se i péče v ústavní výchově musí platit. Na tuto péči přispívají osoby odpovědné za výchovu a také děti s pravidelnými příjmy. Pro přehlednost jsou částky uvedeny v následující tabulce, která byla pro tyto účely vytvořena.

Tabulka č. 1

Úhrada péče

Věk dítěte	Částka
do 6 let	1 000 Kč
od 6 do 10	1 150 Kč
od 10 do 15	1 300 Kč
od 15 do 26 o nezaopatřené dítě	1 450 Kč

Zdroj dat: Sbírka zákonů 2002: §27 odst. 2

3.1.4. KAPESNÉ, OSOBNÍ DARY A VĚCNÁ POMOC

Děti umístěné v diagnostickém ústavu dostávají kapesné, jehož výše je závislá na věku dítěte. Kapesné se vyplácí za kalendářní měsíc. [Sbírka zákonů 2002: §31 odst. 1] Pro přehlednost jsou částky uvedeny v následující tabulce, která byla taktéž vytvořena pro tyto účely.

Tabulka č. 2

Výše kapesného

Věk dítěte	Částka
do 6 let	45 Kč
od 6 do 10	105 Kč
od 10 do 15	180 Kč
od 15 do 26 o nezaopatřené dítě	270 Kč

Zdroj: Sbírka zákonů 2002: §31 odst. 1

Kapesné nenáleží dítěti, za dobu, po kterou je toto dítě na útěku nebo ve výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody. [Sbírka zákonů 2002: §31 odst. 3]

Dítěti, které slaví narozeniny je poskytnut osobní dar k narozeninám, k úspěšnému ukončení studia i k jiným příležitostem a to do výše korespondujícím s věkem uvedeném v tabulce č. 1 Úhrada péče. [Sbírka zákonů 2002: §32 odst. 1]

Věcná pomoc nebo jednorázový příspěvek se poskytují dětem, které dosáhly zletilosti a odchází ze zařízení, podle skutečné potřeby v době propuštění. Tato pomoc či příspěvek se poskytuje v hodnotě nejvýše 15 000 Kč. [Sbírka zákonů 2002: §33]

3.2. ÚKOLY A POSLÁNÍ DIAGNOSTICKÉHO ÚSTAVU

Diagnostický ústav plní úkoly na základě potřeb dítěte. Úkoly jsou následující:

- a) Diagnostické úkoly. Ty spočívají ve vyšetření úrovně dítěte (diagnostikuje se jeho osobnost a intelekt). Toto vyšetření probíhá formou pedagogických a psychologických činností. [Sbírka zákonů 2002: §5 odst. 2]
- b) Vzdělávací úkoly. V rámci těchto úkolů se zjišťuje úroveň znalostí a dovedností, jež dítě dosáhlo. V zájmu rozvoje osobnosti (samozřejmě s ohledem na věk individuální předpoklady a možnosti dítěte) se specifikují vzdělávací potřeby. [Sbírka zákonů 2002: §5 odst. 2]
- c) Terapeutické úkoly. Tyto úkoly směřují k nápravě chování dítěte a k nápravě poruch v sociálních vztazích. [Sbírka zákonů 2002: §5 odst. 2]
- d) Výchovné a sociální cíle. Úkoly zabývající se rodinnou situací, sociálně právní ochranou dítěte a jeho sociálními potřebami. [Sbírka zákonů 2002: §5 odst. 2]
- e) Organizační úkoly. Úkoly řešící následné umístění dítěte do dalších zařízení. S tím, že diagnostický ústav přerozděluje děti ve svém územním obvodu, taktéž spolupracuje s orgány sociálně právní ochrany na přípravě návrhu o nařízení ústavní výchovy či předběžného opatření. [Sbírka zákonů 2002: §5 odst. 2]
- f) Koordinační úkoly. Činnost směřující k prohlubování a sjednocování odborných postupů ostatních zařízení v rámci územního obvodu. A také sjednocení součinností s orgány státní správy a dalšími osobami, které se zabývají péčí o dítě. [Sbírka zákonů 2002: §5 odst. 2]

Všechny tyto úkoly a činnosti s nimi spojené mají v diagnostickém ústavu své místo, ale přesto: „Základním úkolem, klíčovým právě u zařízení, která poskytují péči dětem umístěným mimo vlastní rodinu, je zajištění kvalitních a bezpečných (nestresových) podmínek, vytvořených na podkladě pozitivních emočních vztahů, umožňujících prožitek důvěry mezi dětmi a dospělým.“ [Janský 2004: 95] A také nadále zůstává základním úkolem „(...) diagnostika, vytvářená průběžně celým týmem pedagogických a odborných pracovníků, nastavení příslušného výchovného nebo terapeutického programu dle přijatých hypotéz a stabilizace dítěte v zájmu požadovaných změn (tj. adaptace v prostředí ústavní výchovy, přijetí režimu a norem, vytváření náhledu na vlastní problém, předkládání nových hodnotových priorit ve stimulačních podmínkách).“ [Janský 2004: 121]

3.3. CHARAKTERISTIKA DĚTÍ UMÍSTĚNÝCH V DIAGNOSTICKÉM ÚSTAVU

V roce 1998 z podnětu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR provedl Institut pro kriminologii a sociální prevenci výzkum klientů diagnostických ústavů a dětských výchovných ústavů. Na základě získaných informací pomocí dotazníkové metody vyplývají charakteristiky dětí, umístěných v těchto zařízeních, jako velmi zhoršující se z pohledu pracovníků těchto ústavů. [Janský 2004: 99]

Charakteristiky zjištěné z výše zmíněného výzkumu mi poslouží jako podklad pro tuto kapitolu.

Děti v diagnostickém ústavu lze charakterizovat jako děti z rozvrácených a kriminálně zatížených rodin. O rozvrácenosti rodin svědčí i fakt, že ze vzorku 464 dětí, jejichž průměrný věk byl 13,2 let, žilo 40% dětí předškolního věku v neúplné rodině. Což ještě umocňuje zjištění, že v době výzkumu měl vlastní úplnou rodinu jen každý třetí klient. [Janský 2004: 99 - 100]

Pro klienty diagnostického ústavu je také charakteristické, že mají výrazně vyšší materiální standart. S tím souvisí jejich velmi silná orientace na značkové zboží. Tyto děti taktéž mají nižší školní znalosti a jejich zájem o vzdělání se nadále snižuje. Pokles je znatelný i u aktivit volného času, a to včetně sportovních aktivit. Zato výrazným způsobem rostou závislosti dětí na alkoholu, drogách, kouření a také na herních

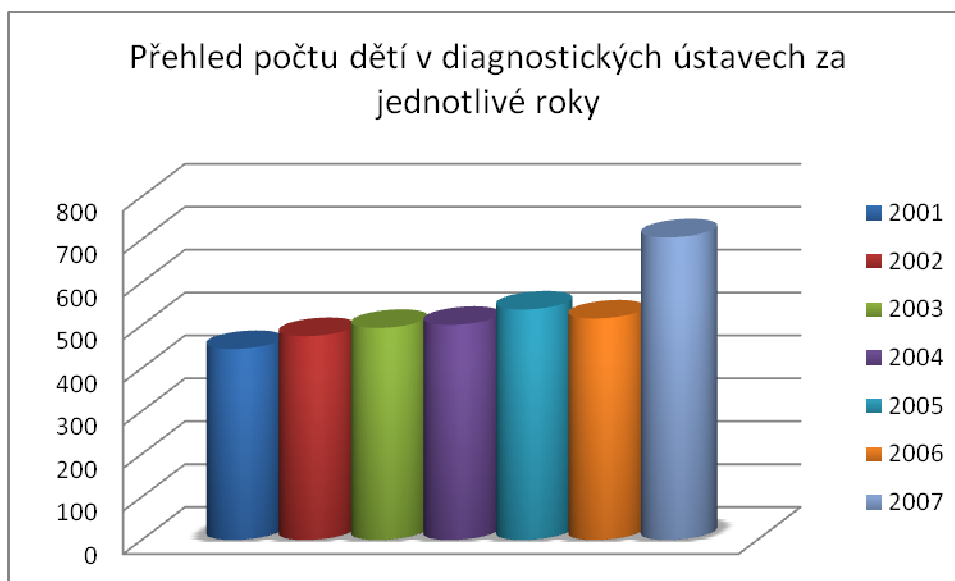
automatech. Růst je také znatelný u agresivního jednání, ovladatelnosti dětí a nižší odpovědnosti za prohřešky. [Janský 2004: 99]

3.4. POČET DĚTÍ V DIAGNOSTICKÉM ÚSTAVU – ZA CELOU ČESKOU REPUBLIKU

Diagnostických ústavů v České republice k datu 31. 10. 2007 bylo 14. Všechny tyto zařízení zřizuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Lůžková kapacita¹⁷ těchto zařízení k 31. 10. 2007 byla 548, ovšem k témuž datu bylo v diagnostických ústavech 705 dětí. [ÚIV]

Za období od 1. 9. 2006 do 31. 8. 2007 bylo do diagnostických ústavů přijato 2 137 dětí. [ÚIV]

Níže uvedený graf znázorňuje, přibývání dětí v diagnostických ústavech za období od roku 2001 do roku 2007. Za toto období je vidět pouze nepatrný nárůst dětí v diagnostických ústavech, avšak za rok 2007 je tento nárůst velmi znatelný.

Zdroj dat k 31.12.2007: ÚIV

3.5. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA RODIN

Charakteristika rodin je těžko zjistitelná, protože každý případ zanedbávaného dítěte a jeho rodiny je velmi individuální. A také tyto informace nejsou veřejnosti přístupné. I přes to jsou určité charakteristiky, které jsou známé a ve většině rodin se shodují.

¹⁷ Lůžková kapacita je stanovena podle projektovaného nejvyššího počtu lůžek v jednotlivých ložnicích, přípustného podle platných hygienických předpisů, nikoli podle skutečného počtu ubytovaných. [ÚIV]

„K zanedbávání dochází nejčastěji v rodinách s nízkou socioekonomickou úrovní, kde dítě vyrůstá obvykle v materiálně a hygienicky nezabezpečených podmínkách, bez dostatku vzdělanostně-kulturních vlivů a výchovných podnětů. (Ale někdy i při zřejmých příznacích zanedbávání může být dítě subjektivně spokojené a emočně saturované).“

[Janský 2004: 73]

Jako většina problémů, tak i zanedbávání, nemá jen jednu příčinu. „Nízká socioekonomická a kulturní úroveň rodin bývá často spojena s dalšími nepříznivými vlivy, jako je alkoholismus, nestálost prostředí, promiskuitní sexuální vztahy, násilí v rodině.“ [Janský 2004: 74]

Pro obecnou charakteristiku rodin lze „(...) rozdělit činitele přispívající k zanedbávání dítěte v rodině na *vnitřní* a *vnější*.“ [Janský 2004: 74]

„K *vnitřním podmínkám* se počítají nejčastěji osobnostní charakteristiky primárních vychovatelů, jejich psychické vlastnosti a schopnosti. Na kvalitě výchovy a péče o dítě se může negativně projevit emoční nezralost, nebo povahová nevypělost rodičů. Relativně častým případem i s velmi závažnými důsledky bývají duševní poruchy a nemoci primárních vychovatelů, kam je nutno počítat i drogové závislosti, včetně alkoholismu.“

[Janský 2004: 74]

„K *vnějším vlivům* patří složení rodiny, její velikost, společenské postavení, ekonomická a kulturní úroveň, její vztahy a kontakty se sociálním prostředím. Významným vnějším faktorem je úplnost rodiny. V dnešní době existuje vysoké procento neúplných rodin, kde výchova probíhá bez otce.“ [Janský 2004: 74] Jak vyplývá ze statistické ročenky ministerstva práce a sociálních věcí počet neúplných rodin evidovaných kurátory pro mládež je 14 418¹⁸ ze 45 028. Což znamená, že neúplných rodin evidovaných kurátory je zhruba 32%. [Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí – 2007: 139]

„Často se jedná o rodiče zcela nemotivované ke změně, kteří veškerá opatření považují za neoprávněné zasahování do svých práv, nebo účelově předstírají zájem o nápravu, ale žádné změny nejsou schopni ani ochotni.“ [Janský 2004: 93]

---

¹⁸ viz příloha 1: Tabulka č. 3: Rodinné zázemí klientů evidovaných kurátory pro mládež.

„Vzhledem k faktu, že většina rodičů je nemotivovaná ke spolupráci se školským zařízením, rozhodnutí soudu o umístění dítěte do ústavní výchovy považuje za neoprávněné a jejich osobnostní charakteristika neposkytuje dostatečné záruky k potřebné změně rodinného systému a výchovného působení, je návrat těchto dětí zpět do rodin problematický a málo pravděpodobný.“ [Janský 2004: 114]

4. VÝZKUM V DIAGNOSTICKÝCH ÚSTAVECH

Tato kapitola se zabývá výzkumem realizovaným pro účely bakalářské práce. Jsou zde uvedeny cíle výzkumu, hypotézy, metodologie, podrobná analýza výsledků, které byly zjištěny, potvrzení či vyvrácení hypotéz a závěr výzkumu.

Pro potřeby výzkumu jsem měla k dispozici seznam všech diagnostických ústavů¹⁹, které jsem postupně pomocí elektronické korespondence a později pomocí telefonátů informovala o výzkumu, jenž chci uskutečnit a zároveň jsem je požádala, zdali by se tohoto výzkumu chtěli a mohli zúčastnit.

Během pár dní jsem se bohužel dozvěděla, že se většina ústavů obává o ochranu osobních dat dětí anebo se jednoduše výzkumu nechtějí zúčastnit a to nejen z důvodu, že tento výzkum neprovádí privilegovaný orgán (např. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR) či instituce (např. Asociace náhradní výchovy).

Předem plánovaný záměr, že získám padesát dotazníků vyplněných od dětí, byl z uvedených důvodů nerealizovatelný. Přesto se mi podařilo získat odpovědi od 25 dětí – viz dále.

4.1. CÍLE VÝZKUMU

Výzkum je zaměřen z velké části na děti, na jejich pohled. A proto cílem výzkumu je především pohled dětí, dočasně žijících v diagnostických ústavech, na zařízení tohoto typu a na rodinu. Ovšem cílem je také zjistit, co takovéto děti baví, zajímá a jak si představují svou budoucnost, tedy jaké mají tyto děti ambice. Dále se výzkum zajímá o prostředí, ať už rodinné či materiální, ze kterého děti pocházejí.

4.2. HYPOTÉZY

H: V diagnostickém ústavu je více chlapců než dívek.

H: Děti v diagnostickém ústavu pocházejí častěji z města než z vesnice.

H: Děti z diagnostického ústavu pocházejí z rodiny o jednom rodiči.

H: Matky dětí žijících v diagnostických ústavech mají nižší dosažené vzdělání než obyvatelstvo – ženy.

---

¹⁹ V České republice je v současné době 14 diagnostických ústavů, z nichž 4 jsou diagnostické ústavy pro mládež.

H: Děti v diagnostickém ústavu pocházejí z ekonomicky slabých rodin.

H: Děti v diagnostickém ústavu mají malé ambice.

H: Děti si představují „dokonalou“ rodinu jako svou vlastní.

H: Dětem se v diagnostickém ústavu více líbí, než nelíbí.

4.3. METODOLOGIE

Pro výzkum jsem zvolila kvantitativní metodu, konkrétně standardizovaný dotazník²⁰, který byl rozeslán poštou a měl podobu jak uzavřených tak otevřených otázek. Výběr vzorku byl značně ztížen situací, o které jsem se zmiňovala již výše. Vzorek respondentů, jsem si stanovila na 50, což se později ukázalo jako nereálné, tudíž počet respondentů je jen 25.

Pro sledování cíle výzkumu jsem si stanovila osm hypotéz, které mají být potvrzeny či vyvráceny pomocí uzavřených a otevřených otázek v dotazníku, či pomocí dostupných statistik.

Otázka zjišťující pohlaví respondentů je nejenom identifikační, ale také slouží jako podklad pro hypotézu konstatující, že v diagnostických ústavech je více chlapců než dívek. Pro tuto hypotézu nebude stěžejním podkladem pouze výše zmíněná otázka, ale i dostupné statistiky.

Věk respondentů slouží pouze jako identifikační údaj, tudíž se k této otázce nevztahuje žádná hypotéza.

Třetí otázka ptající se na místo původu zjišťuje, zdali děti v diagnostických ústavech pocházejí častěji z města než z vesnice či naopak.

Otázka ověřující platnost třetí hypotézy, se táže respondentů, s kým vyrůstali, tedy jestli vyrůstali s matkou, s otcem, s oběma rodiči, či s někým úplně jiným.

Otázka pátrající po vzdělání matek dětí umístěných v diagnostických ústavech je přiřazena k hypotéze, které předkládá tezi nižší vzdělanosti zmíněných matek oproti vzdělanosti obyvatelstva - žen.

Zdali je pravdou, že děti v diagnostických ústavech pocházejí z ekonomicky slabých rodin, zjišťují otázky, jak na nejvyšší dosažené vzdělání obou rodičů, tak na jejich povolání a současnou zaměstnanost.

---

²⁰ viz Příloha 3.

Hypotéza hovořící o malých ambicích dětí z diagnostických ústavů má za úkol toto tvrzení potvrdit či vyvrátit pomocí tří otázek. První ze série těchto otázek je otázka, ptající se na záliby respondentů, další z otázek se ptá na budoucí povolání, které by chtěli respondenti vykonávat a poslední z řady je otázka na respondentovu budoucnost. Jaká je rodina respondentů a jak by podle nich měla vypadat „dokonalá“ rodina, jsou podkladové otázky pro hypotézu: Děti si představují „dokonalou“ rodinu jako svou vlastní.

Zdali se dětem v diagnostickém ústavu více líbí, než nelíbí, zjišťují otázky ptající se na konkrétní věci, které se jim v diagnostickém ústavu buď líbí, nebo nelíbí a také jak by podle nich měl vypadat „dokonalý“ ústav. Pokud se tato představa „dokonalého“ ústavu shoduje s ústavem, ve kterém nyní žijí, hypotéza se potvrdí a naopak.

4.3.1. SBĚR DAT

Sběr dat probíhal v dvou diagnostických ústavech, které byly vybrány na základě jejich ochoty spolupracovat. Prvním diagnostickým ústavem byl diagnostický ústav pro mládež Brno²¹, a druhým byl dětský diagnostický ústav, který si výslovně nepřál být zveřejňován²². Ke sběru dat, jsem použila dotazníkové šetření, kde dotazník byl rozeslán poštou. Dotazník měl 17 otázek, většina z nich byla otevřených. Nejen proto, jsme se spolu s odbornými pracovníky ústavů rozhodli, že výzkumu se zúčastní pouze děti starší 10 let. Nicméně do vyplňování dotazníků se děti nenutily, aby data od nich získaná byla co nejvíce objektivní²³, to znamená, že dotazník vyplňovaly pouze ty děti, které o to projevily zájem. Pro zajištění co největší anonymity dětí, byla spolu s dotazníkem rozdána i obálka, do které děti své vyplněné dotazníky vkládaly a následně ji zalepovaly.

Po domluvení všech realizačních podmínek, jak z mé strany, tak i ze strany ústavů, jsme mohli začít se sběrem dat, jež se uskutečnila v průběhu měsíce února 2009.

Nakonec se podařilo vybrat 25 dotazníků, 11 dotazníků z diagnostického ústavu pro mládež a 14 dotazníků z dětského diagnostického ústavu. Vzhledem k nízké ochotě podílet se na výzkumu, se kterou jsem se setkala ze strany diagnostických ústavů, je

---

²¹ Zde jsou umístovány děti nad 15 let, popřípadě nad 12 let.

²² V tomto ústavu jsou děti plnicí povinnou školní docházkou, tedy děti od 6 do 15 let.

²³ Předem jsem byla upozorněna na malou ochotu dětí spolupracovat a také na jejich časté vymýšlení si čehokoliv.

nutno počítat se vzorkem respondentů, který není dost reprezentativní, tudíž odpovědi nelze brát jako zcela platné pro celou zkoumanou populaci.

4.4. ANALÝZA VÝSLEDKŮ

Výsledky výzkumu jsou řazeny v pořadí otázek v dotazníku. Prezentovány jsou v tabulkách a grafech.

Tabulky u otázek č. 1 – 7 a 10 jsou vždy dvě, jedna zobrazuje daný výsledek všech respondentů a druhá zobrazuje výsledek rozčleněn podle pohlaví respondentů. U zbylých 9 otázek je tabulka jen jedna, ta zachycuje všechny odpovědi respondentů. V tabulkách jsou vždy použity absolutní i relativní četnosti.

Grafy jsou také vždy dva u otázek 1 – 7 a 10, jeden výsečový - zachycuje grafické znázornění výsledků všech respondentů pro danou otázku. Druhý sloupcový – zachycuje rozdělení dané otázky podle pohlaví respondentů. Jako u tabulek, tak i u grafů je od otázky 8 pouze jeden graf a to výsečový, který zachycuje procentuální podíl získaných odpovědí.

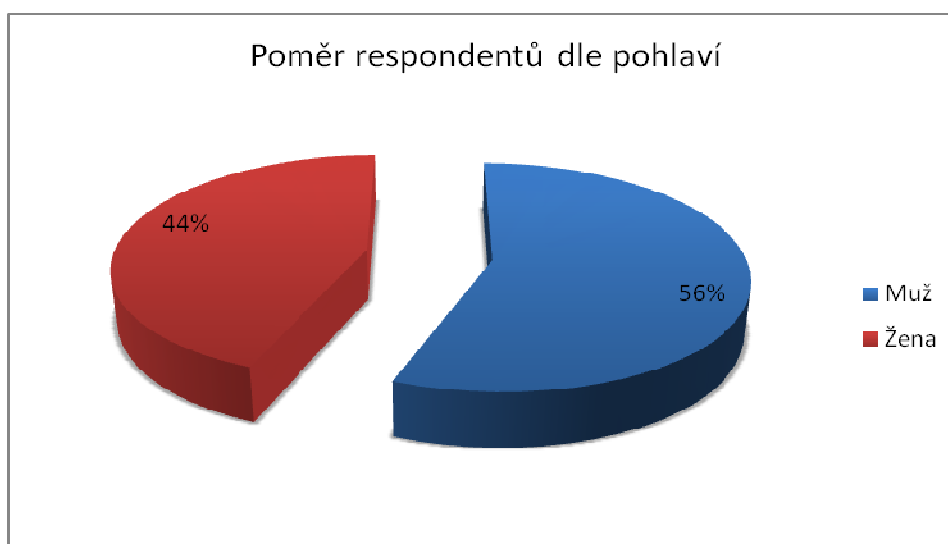
Otázka č. 1: Pohlaví:

Tabulka č. 4

Poměr respondentů dle pohlaví

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Muž	14	56%
Žena	11	44%
Celkem	25	100%

Výzkumu se účastnilo 25 respondentů, z nichž 14 bylo mužů a 11 žen.

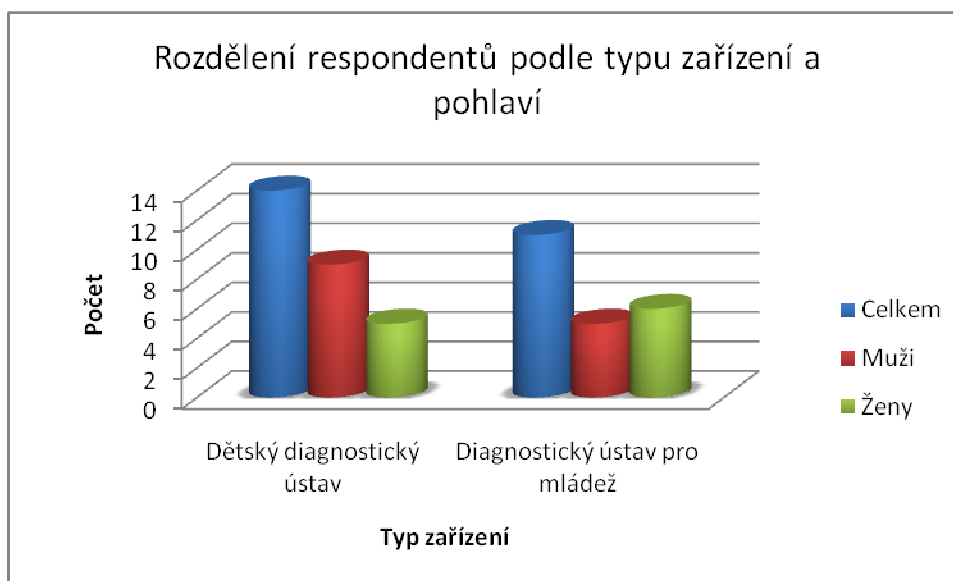

Tabulka č. 5

Rozdělení respondentů podle typu zařízení a pohlaví

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Dětský diagnostický ústav	14	56,0%	9	64,3%	5	45,5%
Diagnostický ústav pro mládež	11	44,0%	5	35,7%	6	54,5%
Celkem	25	100,0%	14	100,0%	11	100,0%

V dětském diagnostickém ústav²⁴ je více mužů než žen a v diagnostickém ústavu pro mládež²⁵ je tomu naopak.

²⁴ V tomto ústavu jsou děti plnění povinnou školní docházkou, tedy děti od 6 do 15 let.

²⁵ Do tohoto typu ústavu jsou umísťovány děti nad 15 let, popřípadě nad 12 let.

Otázka č. 2: Kolik Vám je let?

Tabulka č. 6

Věkové složení respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
10 let	3	12%
11 let	1	4%
12 let	4	16%
13 let	3	12%
14 let	1	4%
15 let	2	8%
16 let	5	20%
17 let	6	24%
Celkem	25	100%

Věkové složení respondentů je do jisté míry ovlivněno tím, že se výzkumu účastnily dva diagnostické ústavy, z nichž je každý určený pro různou věkovou kategorii. Respondenti ve věku 16 a 17 let jsou z diagnostického ústavu pro mládež a zbylí respondenti jsou z dětského diagnostického ústavu. Tedy v druhém ze zařízení je věková škála širší. A vzhledem k nízkému počtu dotázaných je nutno toto věkové složení brát jako ne zcela platné pro celou cílovou populaci.

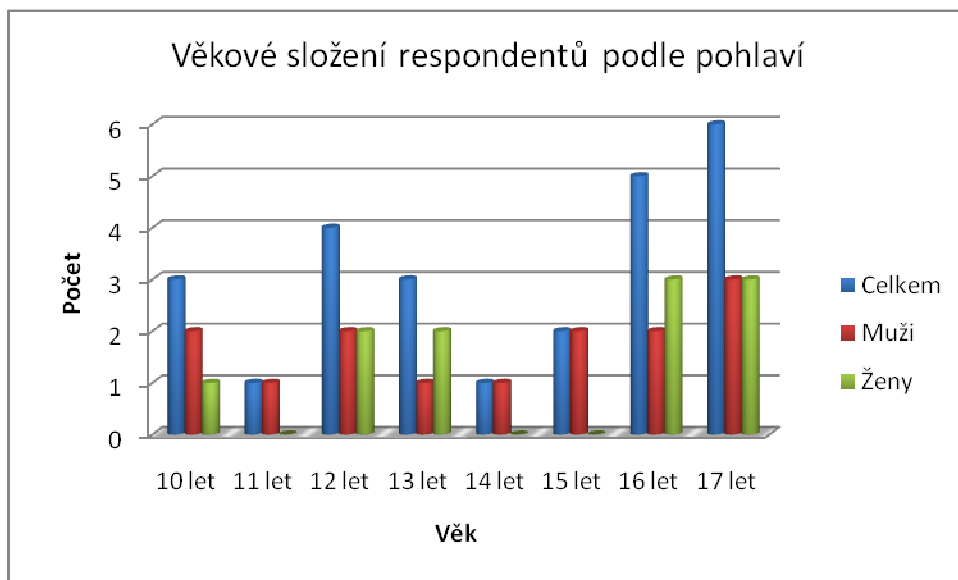
Tabulka č. 7

Věkové složení respondentů podle pohlaví

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
10 let	3	12,0%	2	14,3%	1	9,1%
11 let	1	4,0%	1	7,1%	0	0,0%
12 let	4	16,0%	2	14,3%	2	18,2%
13 let	3	12,0%	1	7,1%	2	18,2%
14 let	1	4,0%	1	7,1%	0	0,0%
15 let	2	8,0%	2	14,3%	0	0,0%
16 let	5	20,0%	2	14,3%	3	27,3%
17 let	6	24,0%	3	21,4%	3	27,3%
Celkem	25	100,0%	14	99,9%	11	100,1%

26

Co se týče věkového složení podle pohlaví, je zde patrná převaha mužů a to ve třech věkových kategoriích a v dalších dvou kategoriích je počet mužů rovný počtu žen. Ženy převažují muže ve věkové kategorii 13 let a také v kategorii 16 let.

²⁶ Údaje různé od 100% v součtovém řádku jsou způsobené zaokrouhlením.

Otázka č. 3: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

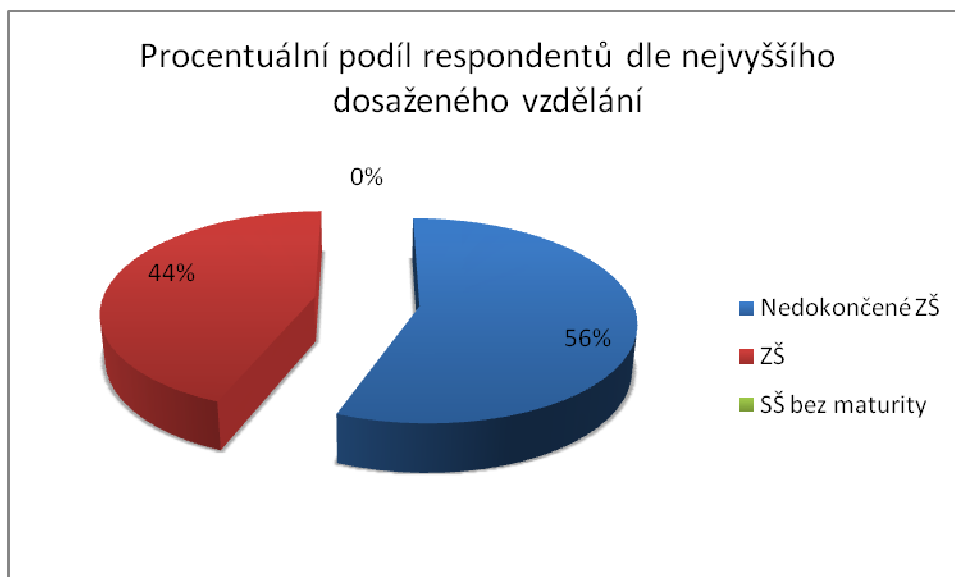
Tabulka č. 8

Nejvyšší dosažené vzdělání

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nedokončené ZŠ	14	56%
ZŠ	11	44%
SŠ bez maturity	0	0%
Celkem	25	100%

Nedokončenou povinnou školní docházku mají ti respondenti, kterým je méně nebo přesně 15 let. Tento fakt koresponduje se vzorkem respondentů z dětského diagnostického ústavu. Znamená to tedy, že ti respondenti, kteří jsou umístěni v diagnostickém ústavu pro mládež, by měli mít povinnou školní docházku ukončenou - což podle výzkumu mají.

Také fakt, že ukončené středoškolské vzdělání nemá ani jeden z respondentů není překvapivé vzhledem k jejich věku.

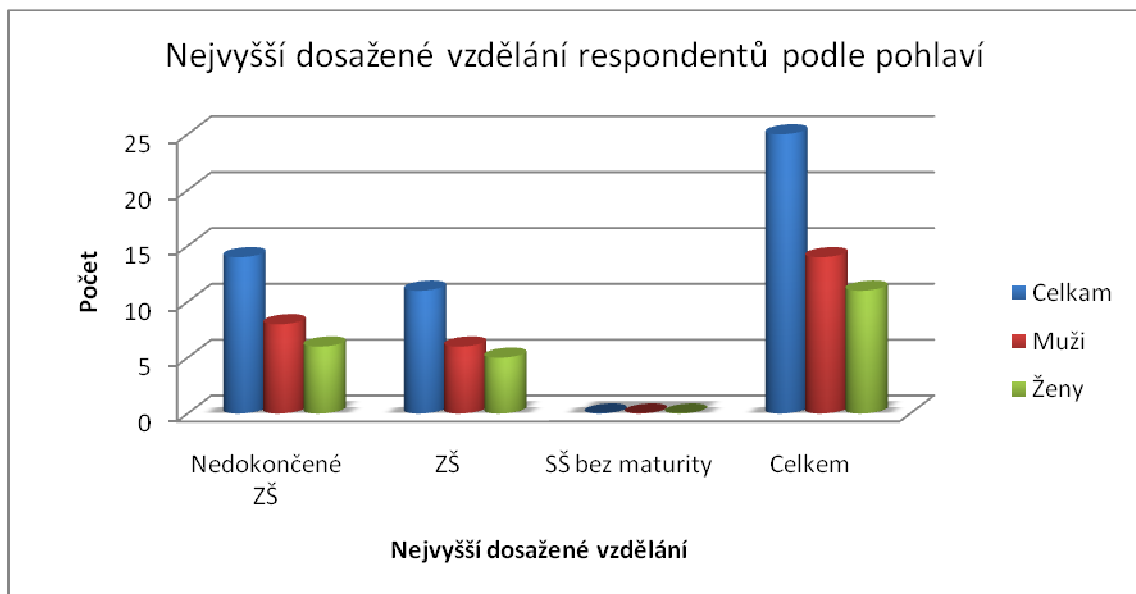

Tabulka č. 9

Nejvyšší dosažené vzdělání repondentů podle pohlaví

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nedokončené ZŠ	14	56,0%	8	57,1%	6	54,5%
ZŠ	11	44,0%	6	42,9%	5	45,5%
SŠ bez maturity	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	25	100,0%	14	100,0%	11	100,0%

Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů členěné podle pohlaví vykazuje, že nedokončenou povinnou docházku mají častěji muži, ale muži mají i častěji tuto docházku dokončenou. To je způsobené tím, že ve zkoumaném vzorku je více mužů než žen a také tím, že tento vzorek je velmi malý.

Otázka č. 4: Odkud pocházíte?

Tabulka č. 10

Místo původu respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Vesnice	4	16%
Město	21	84%
Celkem	25	100%

Otázka týkající se zda respondenti pocházejí z vesnice či města měla jasný cíl. Většina, tedy 84% respondentů, pochází z města, příčinou tomu může být fakt, že právě ve městech se vyskytuje větší kriminalita. Děti vyrůstající ve městech mají benevolentnější rodiče, to může vést až k absenci jasně vymezených pravidel. Za následek této absence by se dalo považovat trávení volného času s partou, která mnohdy může mít negativní dopady na onoho jedince. Nebo naopak jedinec nemá jak trávit volný čas, což vede k různému experimentování. Zde mám na mysli kouření, drogy, automaty a další sociálně patologické jevy. Dalším významným faktorem může být, že na vesnici může fungovat sociální kontrola celého společenství, tedy děti či mládež jsou tu pod neustálým dohledem, zato ve městě se mohou ztrácet v anonymitě.

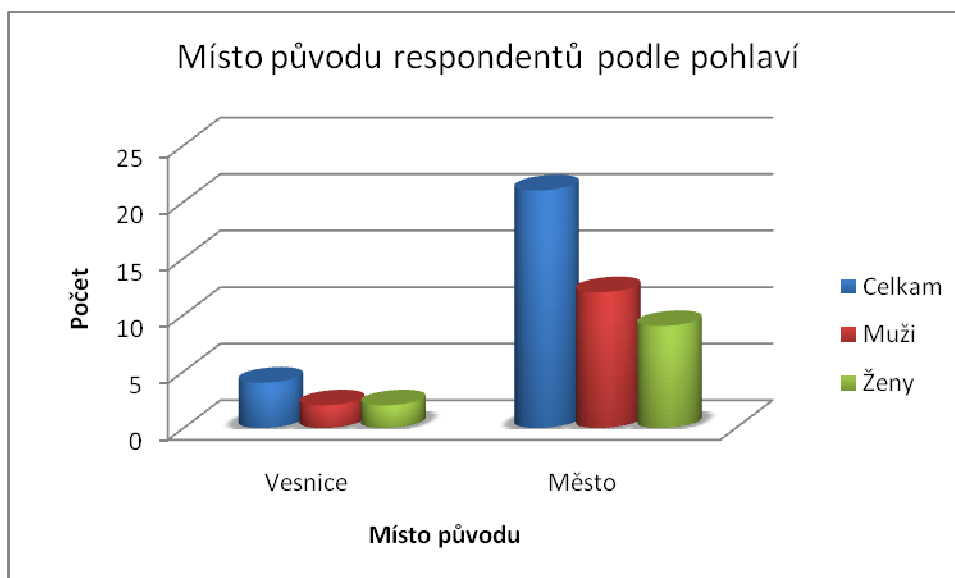

Tabulka č. 11

Místo původu respondentů podle pohlaví

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Vesnice	4	16,0%	2	14,3%	2	18,2%
Město	21	84,0%	12	85,7%	9	81,8%
Celkem	25	100,0%	14	100,0%	11	100,0%

Místo původu členěné podle pohlaví se nijak výrazně neliší od celkového členění. Není zde patrný žádný výkyv mezi muži a ženami.

Otázka č. 5: S kým jste vyrůstal (a)?

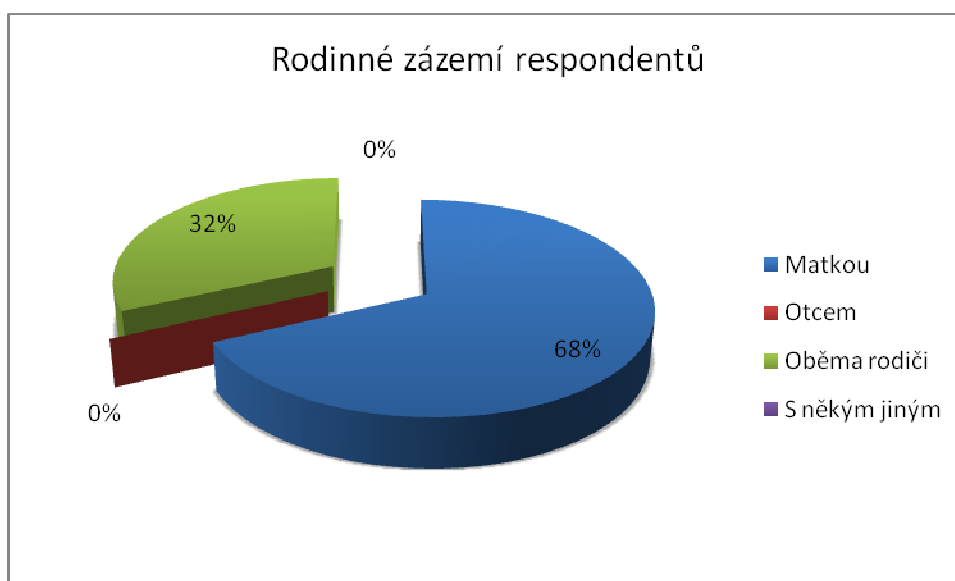
Tabulka č. 12

Rodinné zázemí respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Matkou	17	68%
Otcem	0	0%
Oběma rodiči	8	32%
S někým jiným	0	0%
Celkem	25	100%

Cílem otázky bylo zjistit, zdali a jaký podíl žije v úplné rodině, kolik dětí žije pouze s matkou a kolik pouze s otce, či někým jiným respektive s kým.

Výsledky ukazují, že většina respondentů žije pouze s matkou. Jen 32% respondentů žije s oběma rodiči, tedy v úplné rodině. S otcem, jako samotným rodičem, nežije ani jeden z dotázaných. Z čeho lze usuzovat, že ve většině případů po rozvodu rodičů žijí děti s matkou, popřípadě s matkou a jejím novým partnerem. Výzkum ukázal, že tedy 68% dětí vyrůstalo v domácnosti s matkou.

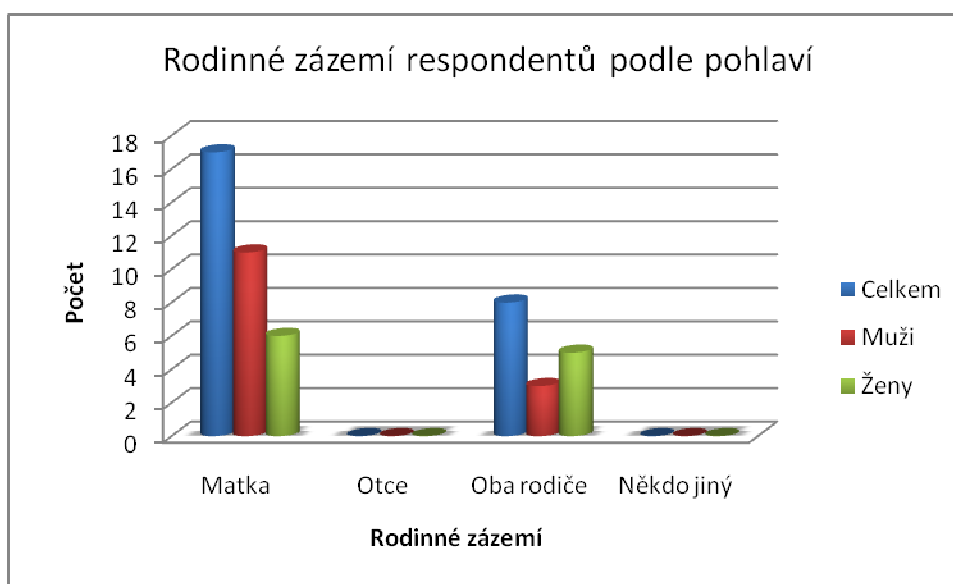

Tabulka č. 13

Rodinné zázemí respondentů podle pohlaví

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Matkou	17	68,0%	11	78,6%	6	54,5%
Otcem	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Oběma rodiči	8	32,0%	3	21,4%	5	45,5%
S někým jiným	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	25	100,0%	14	100,0%	11	100,0%

Pokud si rodinné zázemí respondentů rozdělíme podle pohlaví, můžeme vidět, že s matkou vyrůstal téměř dvojnásobek mužů než žen. Zato s oběma rodiči vyrůstalo více žen a to 45%.

Otázka č. 6: Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání matky?

Tabulka č. 14

Nejvyšší dosažené vzdělání matky

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
ZŠ	4	16%
SŠ bez maturity	17	68%
SŠ s maturitou	4	16%
VOŠ	0	0%
VŠ	0	0%
Celkem	25	100%

Nejvyšší dosažené vzdělání matek je, dle mého očekávání, středoškolské bez maturity, zastupuje ho 68% matek respondentů. Ukončené základní vzdělání má 16% matek a překvapivě, středoškolské vzdělání má stejný podíl matek, tedy zbylých 16%. Vyšší odbornou školu stejně jako vysokou školu nestudovala či nedokončila žádná z matek respondentů.

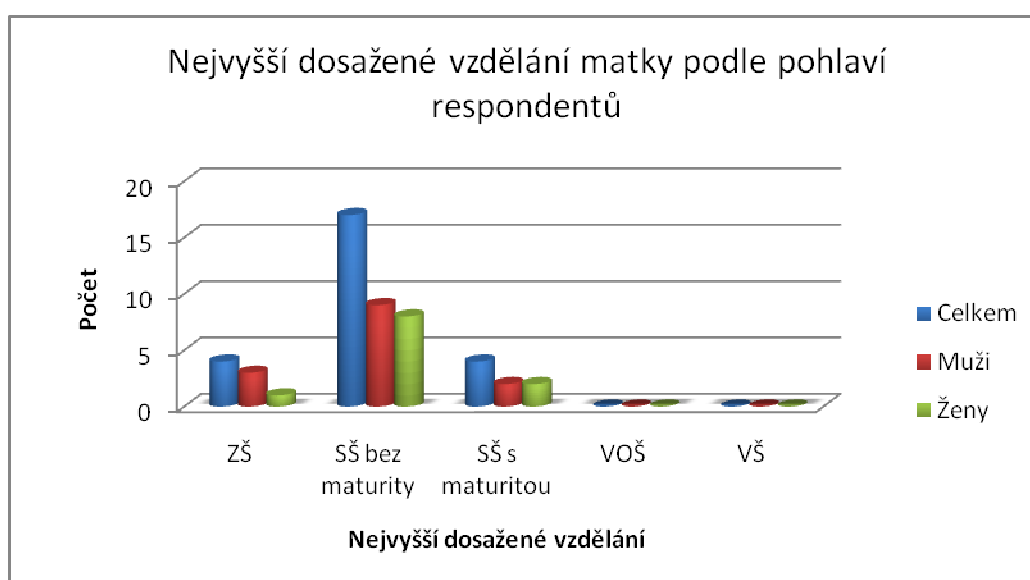

Tabulka č. 15

Nejvyšší dosažené vzdělání matky podle pohlaví respondentů

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
ZŠ	4	16,0%	3	21,4%	1	9,1%
SŠ bez maturity	17	68,0%	9	64,3%	8	72,7%
SŠ s maturitou	4	16,0%	2	14,3%	2	18,2%
VOŠ	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
VŠ	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	25	100,0%	14	100,0%	11	100,0%

Nejvyšší dosažené vzdělání matek respondentů podle jejich pohlaví ukázalo, že matky chlapců jsou jen o něco více vzdělanější, než matky dívek. Nicméně pravdou zůstává, že pohlaví dítěte nemá vliv na vzdělání matky. Možný vliv bychom mohli nalézt ve věku matek, ale tento věk nebyl výzkumem nezjišťován. Nicméně mohla by se hledat souvislost mezi dosaženým vzděláním a způsobilostí vychovávat dítě, ovšem bylo by nutné získat jiný druh dat (nejlépe od samotných rodičů) a mnohem větší počet respondentů.

Otázka č. 7: Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání otce?

Tabulka č. 16

Nejvyšší dosažené vzdělání otce

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
ZŠ	1	4%
SŠ bez maturity	15	60%
SŠ s maturitou	2	8%
VOŠ	0	0%
VŠ	0	0%
Nevím	7	28%
Celkem	25	100%

Výsledky výzkumu ukazují, že otcové jsou stejně vzdělaní jako matky, jejich největší zastoupení najdeme u středoškolského vzdělání bez maturity. Otcové rovněž jako matky nemají vyšší odborné vzdělání ani vysokoškolské vzdělání.

Bohužel velká část respondentů nezná vzdělání svého otce. Což příkládám faktu, že někteří respondenti nežijí s otcem.²⁷

²⁷ Viz příloha 2.

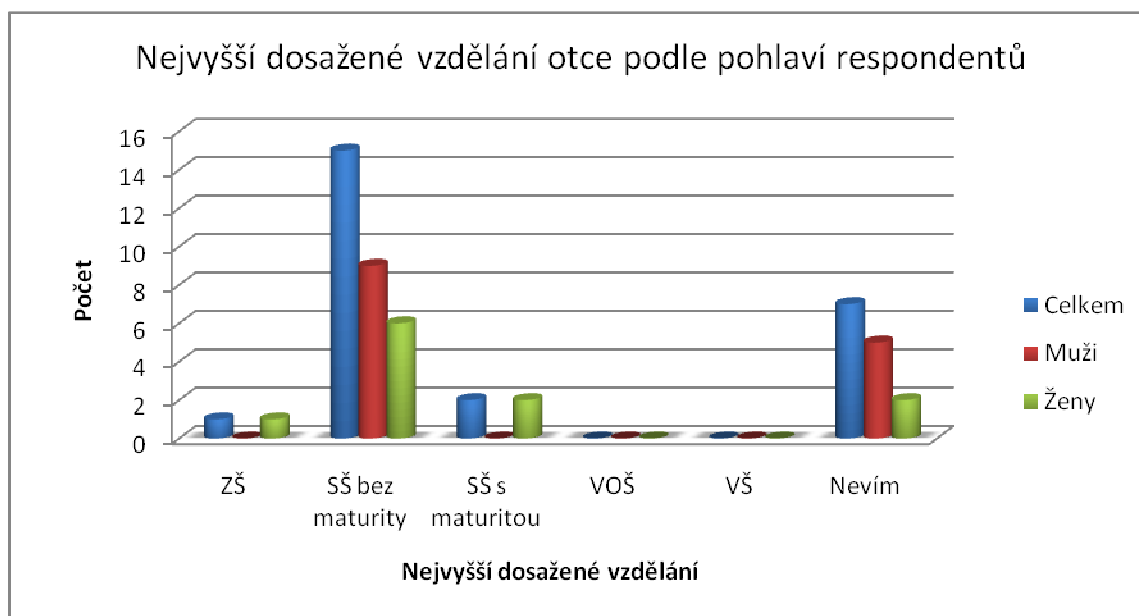

Tabulka č. 17

Nejvyšší dosažené vzdělání otce podle pohlaví respondentů

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
ZŠ	1	4	0	0	1	9,1
SŠ bez maturity	15	60	9	64,3	6	54,5
SŠ s maturitou	2	8	0	0	2	18,2
VOŠ	0	0	0	0	0	0
VŠ	0	0	0	0	0	0
Nevím	7	28	5	35,7	2	18,2
Celkem	25	100	14	100	11	100

Je patrné, že otcové dívek mají rozmanitější škálu nejvyššího dosaženého vzdělání, mají své zastoupení jak u základního vzdělání, tak i u středoškolského, a to jak s maturitou, tak bez maturity. Zato otcové chlapců mají zastoupení pouze u středoškolského vzdělání bez maturity.

Otázka č. 8: Jaké je povolání otce?

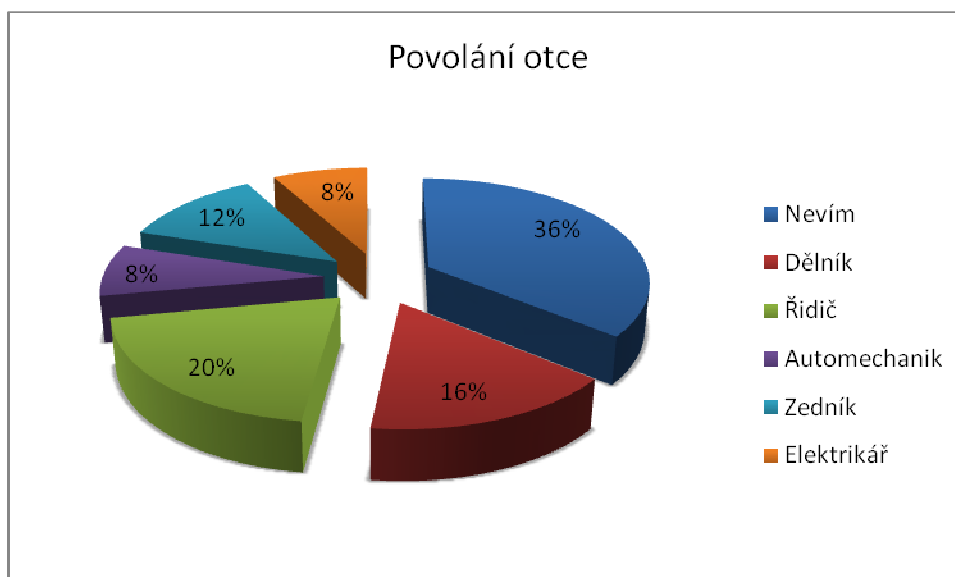
Tabulka č. 18

Povolání otce

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nevím	9	36%
Dělník	4	16%
Řidič	5	20%
Automechanik	2	8%
Zedník	3	12%
Elektrikář	2	8%
Celkem	25	100%

Nejčastějším povoláním otců respondentů je řidič, zastoupen z 20%, hned za ním je povolání dělníka, následuje zedník a posledním povoláním je elektrikář.

Opět je zde velké procento respondentů, kteří nevědí povolání svého otce. A tak, jako i v předešlé otázce, přisuzuji tento fakt velkému počtu respondentů, kteří vyrůstali či stále vyrůstají pouze s matkou.

Otázka č. 8a: V současné době pracuje otec?

Tabulka č. 19

Současný stav zaměstnanosti otce

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Zaměstnán	16	64%
Nezaměstnán	4	16%
Nevím	5	20%
Celkem	25	100%

Ze souboru dotázaných 64% uvedlo, že jejich otec v současné době pracuje, poměrně malé procento otců respondentů je nyní nezaměstnáno. Ovšem zase se tu podotýkáme s určitou částí respondentů, kteří nevědí, zdali jejich otec pracuje či ne.

Otázka č. 9: Jaké je povolání matky?

Tabulka č. 20

Povolání matky

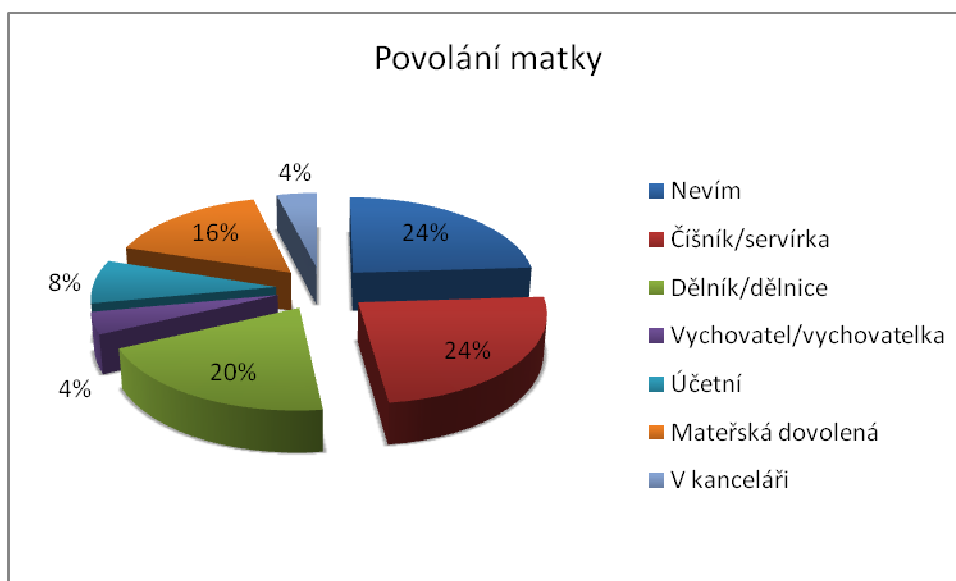
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nevím	6	24%
Servírka	6	24%
Dělnice	5	20%
Vychovatelka	1	4%
Účetní	2	8%
Mateřská dovolená	4	16%
V kanceláři	1	4%
Celkem	25	100%

Nejvíce zastoupené povolání u matek respondentů je servírka, toto povolání dělá 24% matek, následuje povolání dělnického charakteru, které je zastoupeno u 20% matek. Čtyři matky jsou v současné době na mateřské dovolené. Dvě matky pracují jako účetní, a zbylé dvě matky se dělí o povolání vychovatelky a o práci v kanceláři. Podle mého názoru, poslední zmíněné tři povolání u čtyř matek korespondují s nejvyšší dosaženým vzděláním, kde stejný počet matek má ukončenou střední školu s maturitou.

Pokud bych měla hledat příčiny, proč jsou v diagnostickém ústavu právě nejvíce děti matek – servírek, možná bych jich pár našla. A to například, že se pracovní doba servírky překrývá s dobou, kdy dítě má plnit své povinnosti – a to nejen školní. Za zmínku také stojí fakt, že většina rodičů se snaží dohlížet na to, jak jejich dítě tráví volný čas, a to v případě odpoledních či večerních směn je nereálné. Ale především zde musím uvést, že ne všechny servírky pracují v odpoledních či večerních hodinách, ale zajisté se takto různorodá pracovní doba dá přiřadit právě k tomuto povolání více, než k jiným. Ovšem tyto příčiny problémového chování dítěte by se dali nalézt i u jiných povolání. A to například i u povolání vychovatelky.

Jako tomu bylo i u otců, tak i u matek velké procento respondentů neví povolání své matky. Příčinu bych jen těžko hledala, získaná data neukazují žádnou souvislost mezi nevědomostí povolání matky a nevědomostí povolání otce.

Je tedy možné, že děti nevědí povolání matky z důvodu, že v ústavech jsou již dlouhou dobu, anebo to může být způsobené tím, že otázka byla špatně položena nebo nesrozumitelná. Někteří respondenti si mohli myslet, že se ptám třeba na povolání, kterému se matka vyučila. Tady například, matka se vyučila v oboru prodavačka a nyní pracuje jako servírka.

Otázka č. 9a: V současné době pracuje matka?

Tabulka č. 21

Současný stav zaměstnanosti matky

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Zaměstnána	16	64%
Nezaměstnána	8	32%
Nevím	1	4%
Celkem	25	100%

Zaměstnanost matek je procentuálně stejná jako zaměstnanost otců, u matek je vyšší nezaměstnanost, ovšem zde se musí počítat s tím, že 4 matky z 8 nezaměstnaných jsou v současné době na mateřské dovolené. Respondenti s největší pravděpodobností nerozlišují mezi slovem smyslu nezaměstnaná a nechodí do práce. Pro ně to může mít stejný význam, tedy nezaměstnaná je rovno nechodí do práce. I když v mateřské dovolené matka do práce nechodí má stále nárok na návrat do zaměstnání.

Jen jedna respondentka nevěděla, zdali její matka pracuje či ne.

Otázka č. 10: Jaké jsou vaše záliby?

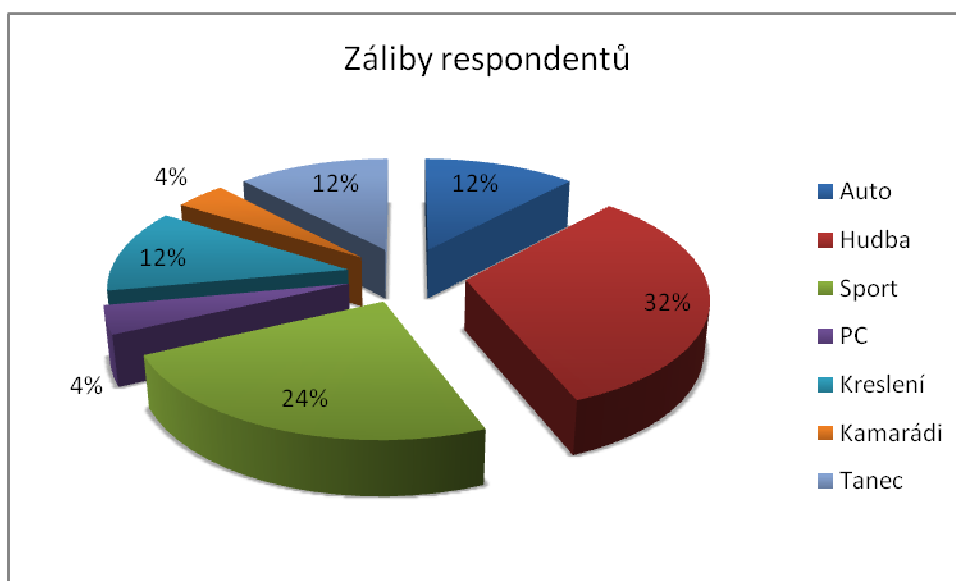
Tabulka č. 22

Záliby respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Auto	3	12%
Hudba	8	32%
Sport	6	24%
PC	1	4%
Kreslení	3	12%
Kamarádi	1	4%
Tanec	3	12%
Celkem	25	100%

V této otázce respondenti uváděli své záliby, pro analýzu výsledku jsem použila jen ty záliby, které byly na prvním místě. Tedy jen ty, co měli prioritu číslo jedna.

Nejvíce respondentů mělo u priority číslo jedna jako nejčastější zálibu hudbu. Všichni, kteří uvedli hudbu na prvním místě, se až s podivem shodli na žánru jimi poslouchané hudby, a tím byl hip – hop a rap. Což by se v přeneseném slova smyslu dalo popsat jako hudba ulice. 24% respondentů uvedlo jako svou nejoblíbenější zálibu sport, zde se nejvíce vyskytoval fotbal, hokej, tenis, volejbal. Zájmy jako auto, kreslení a tance měli u 12% respondentů prioritu číslo jedna. Zbylí dva respondenti uvedli jako svou největší zálibu kamarády a PC.

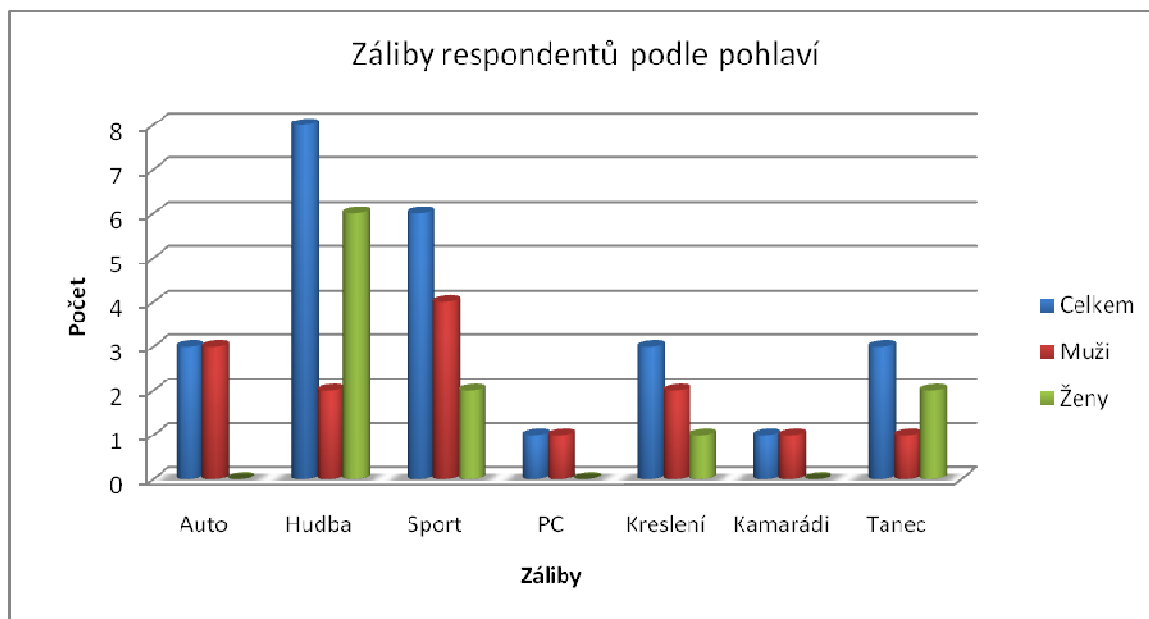
Tabulka č. 23

Záliby respondentů podle pohlaví

	Celkem		Muži		Ženy	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Auto	3	12,0%	3	21,4%	0	0,0%
Hudba	8	32,0%	2	14,3%	6	54,5%
Sport	6	24,0%	4	28,6%	2	18,2%
PC	1	4,0%	1	7,1%	0	0,0%
Kreslení	3	12,0%	2	14,3%	1	9,1%
Kamarádi	1	4,0%	1	7,1%	0	0,0%
Tanec	3	12,0%	1	7,1%	2	18,2%
Celkem	25	100,0%	14	100%	11	100,0%

Zde můžeme vidět, že výše zmíněný velký zájem o hudbu se vyskytuje více u dívek, než u chlapců, což mě překvapuje vzhledem k typu žánru, který se u tohoto zájmu objevoval. O sport se zajímají více chlapi. Myslím si, že se to dalo předpokládat. Stejně tak zájem o auta a počítače.

Záliby dívek převažovali v tanci a již ve zmíněné hudbě.

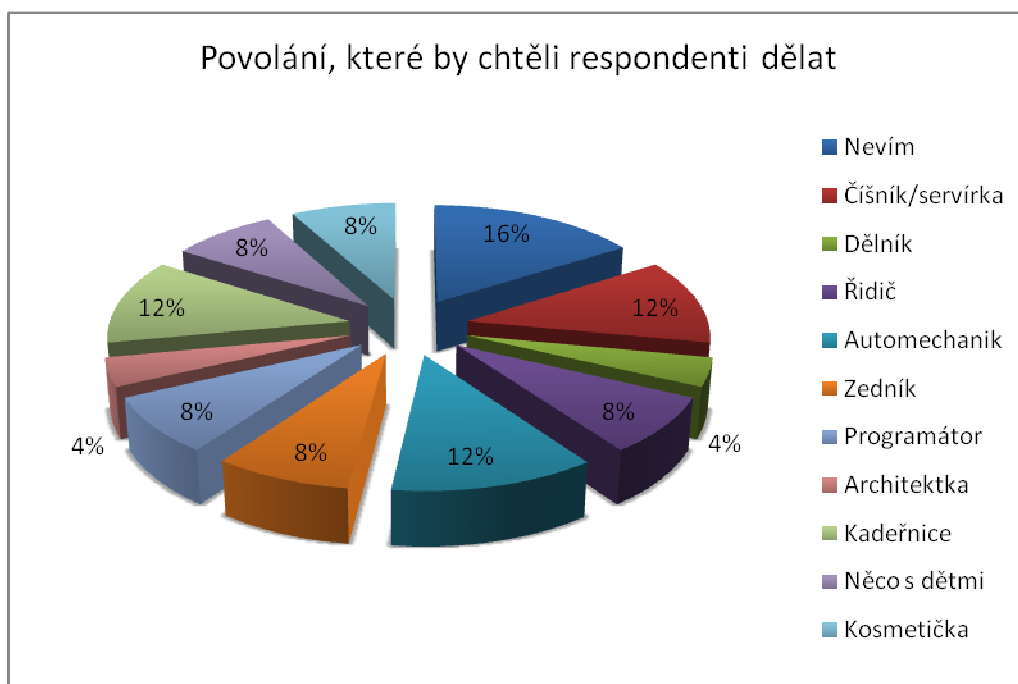
Otázka č. 11: Jaké povolání byste v budoucnu chtěl(a) dělat?

Tabulka č. 24

Povolání, které by chtěli respondenti dělat

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nevím	4	16%
Číšník/servírka	3	12%
Dělník	1	4%
Řidič	2	8%
Automechanik	3	12%
Zedník	2	8%
Programátor	2	8%
Architektka	1	4%
Kadeřnice	3	12%
Něco s dětmi	2	8%
Kosmetička	2	8%
Celkem	25	100%

Škála povolání, jimiž by se chtěli respondenti živit, je velmi rozmanitá. Ovšem i přesto je velké procento dětí, které ještě nevědí, co by rády dělaly. Ale v podstatě lze říci, že povolání se z velké míry shodují s povoláním rodičů.

Otázka č. 12: Jak se vidíte za 10 let?

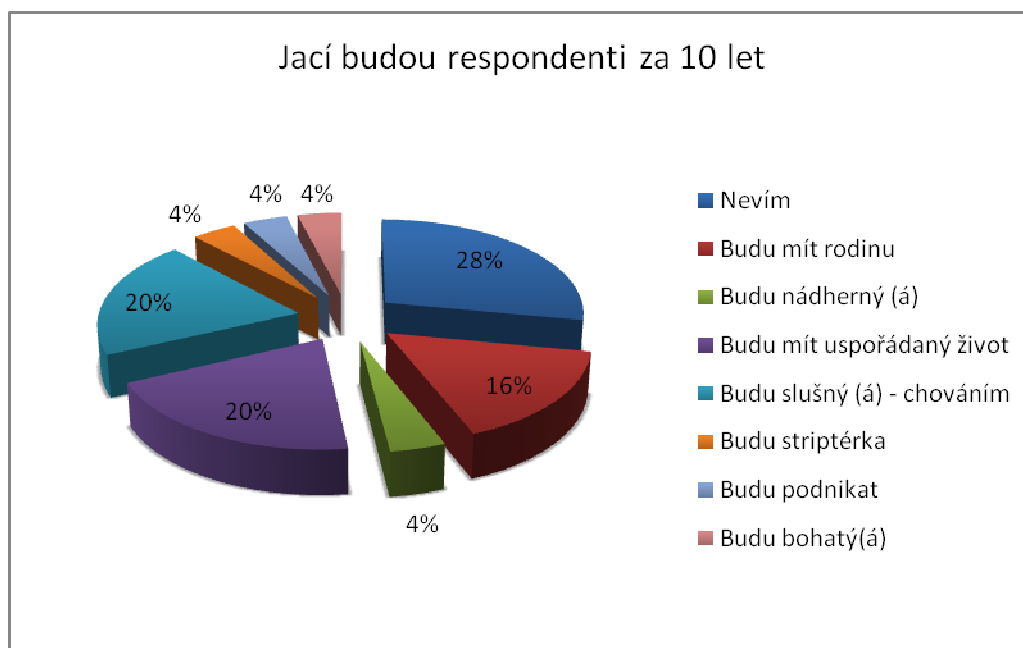
Tabulka č. 25

Jací budou respondenti za 10 let

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nevím	7	28%
Budu mít rodinu	4	16%
Budu nádherný (á)	1	4%
Budu mít uspořádaný život	5	20%
Budu slušný(á) - chováním	5	20%
Budu striptérka	1	4%
Budu podnikat	1	4%
Budu bohatý(á)	1	4%
Celkem	25	100%

U otázky na budoucnost respondenti nebyli moc vstřícní. Očekávala jsem, že se budou více rozepisovat, místo toho se mi vrátili dotazníky s velmi stručnými odpověďmi.

Nicméně, výsledky ukazují, že respondenti si představují svou budoucnost jako uspořádaný život, někteří jako zlepšení svého chování, jiní zase vidí ve své budoucnosti svou vlastní rodinu. Vyskytly se tu i zmínky o vlastním podnikání, o bohatství či o budoucím povolání, které ovšem nebylo uvedeno v příslušné otázce, týkající se povolání.

Otázka č. 13: Jaké je Vaše rodina?

Tabulka č. 26

Charakteristiky rodiny respondentů

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Normální	6	24%
Poškozená	6	24%
Spravedlivá	2	8%
Vydělává peníze	2	8%
Nemá na mě čas	2	8%
Sobecká	2	8%
Rodina je v pořádku, ale ve mně je chyba	3	12%
Neuvedeno	2	8%
Celkem	25	100%

Charakteristiky rodin respondentů, které vpisovali do dotazníku samotní respondenti, byly opět velmi stručné, ale vyšli z toho zajímavé výsledky, na kterých se respondenti až neuvěřitelně shodli.

Tyto charakteristiky by se daly rozdělit do dvou kategorií. První by byla kategorie „výhrady vůči vlastní rodině“, kam by se řadila poškozená rodina, sobecká rodina a rodina nemající čas na respondenta.

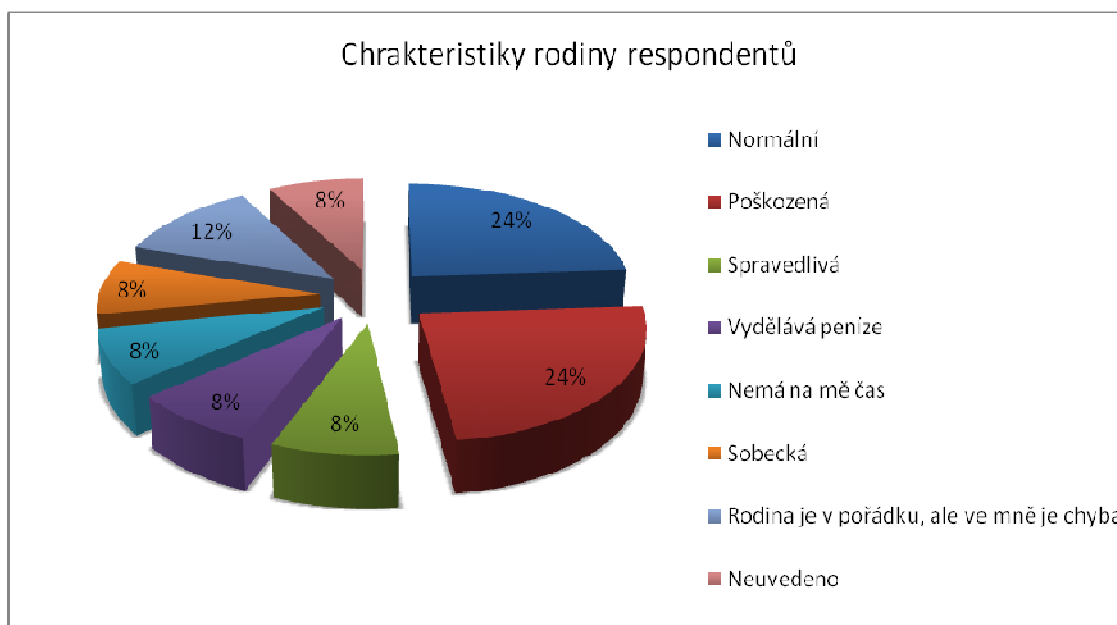
Oproti tomu by mohla stát kategorie „pozitivní pohled na vlastní rodinu“, kam se dají zařadit charakteristiky rodiny jako normální, spravedlivá a také rodina je v pořádku, ale ve mně je chyba.

Nezařazenou charakteristikou se pak stává „vydělává peníze“, kterou uvedlo 8% respondentů. Což může znamenat jak negativní tak pozitivní kategorii. Negativní v tom smyslu, že rodina nemá na respondenta čas, protože se snaží neustále vydělávat peníze. Pozitivní, protože se rodina snaží zajistit různé materiální výhody.

Pokud bych měla shrnout, která z kategorií, zdali negativní či pozitivní, má větší procentuální zastoupení, musela bych konstatovat, že kategorie „výhrady vůči vlastní

rodině“ má zastoupení z 40% a kategorie „pozitivní pohled na vlastní rodinu“ má 44% zastoupení. To znamená, že pomyslně vyhrává pozitivní kategorie.

Aby byl výčet zcela kompletní, musím uvést, že 2 respondenti nevedli charakteristiky své rodiny. Možná příčina by mohla být v již zmiňované neochotě dětí vyplňovat dotazníky.

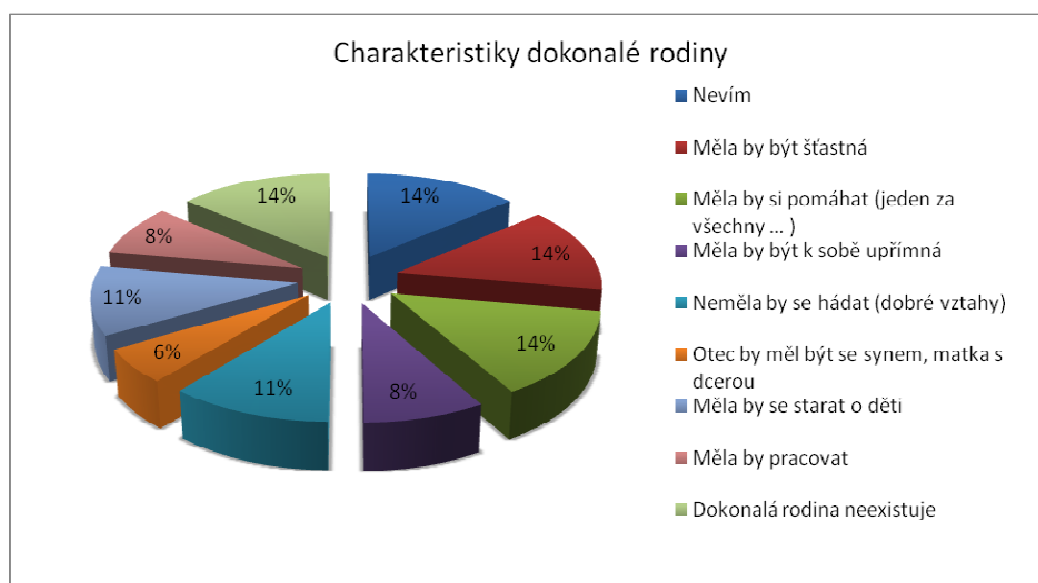
Otázka č. 14: Jak by podle Vás měla vypadat dokonalá rodina?

Tabulka č. 27

Charakteristiky dokonalé rodiny

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nevím	5	14%
Měla by být šťastná	5	14%
Měla by si pomáhat (jeden za všechny ...)	5	14%
Měla by být k sobě upřímná	3	8%
Neměla by se hádat (dobré vztahy)	4	11%
Otec by měl být se synem, matka s dcerou	2	6%
Měla by se starat o děti	4	11%
Měla by pracovat	3	8%
Dokonalá rodina neexistuje	5	14%
Celkem	36	100%

V této otázce bylo možné uvést více jak jednu charakteristiku, což někteří respondenti využili. Nejvíce zastoupené jsou charakteristiky dokonalé rodiny, jako: rodina by měla být šťastná, měla by si pomáhat – tuto charakteristiku respondenti také vyjadřovali známým výrokiem „jeden za všechny, všichni za jednoho“. Častěji než zbylé charakteristiky se vyskytuje názor, že dokonalá rodina neexistuje. Dalšími charakteristikami je např. rodina by se neměla hádat, měla by se starat o děti, měla by být upřímná, měla by pracovat a také by se měla věnovat výchově dětí a to konkrétně otec synovi a matka dceři.

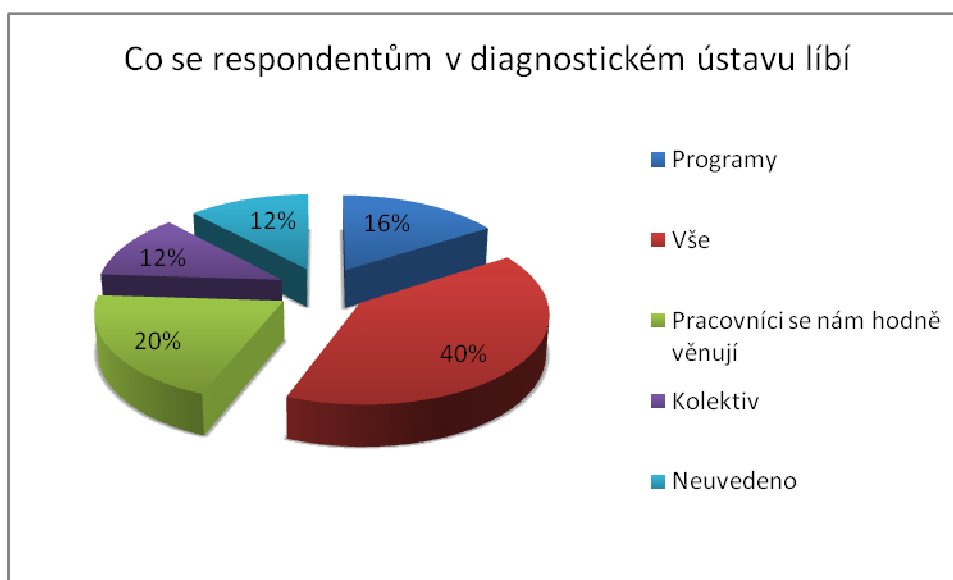
Otázka č. 15 Co se Vám tady líbí?

Tabulka č. 28

Co se respondentů v diagnostickém ústavu líbí

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Programy	4	16%
Vše	10	40%
Pracovníci se nám hodně věnují	5	20%
Kolektiv	3	12%
Neuvedeno	3	12%
Celkem	25	100%

Dotázaným se v ústavu, kde jsou umístěni, většinou líbí vše. Tento fakt mě docela zaskočil, myslela jsem si pravý opak. Dále se jim líbí to, že se jim pracovníci hodně věnují. Také se jim líbí programy, které pro ně zařízení uskutečňuje. Tři respondenti nevedli svou odpověď.

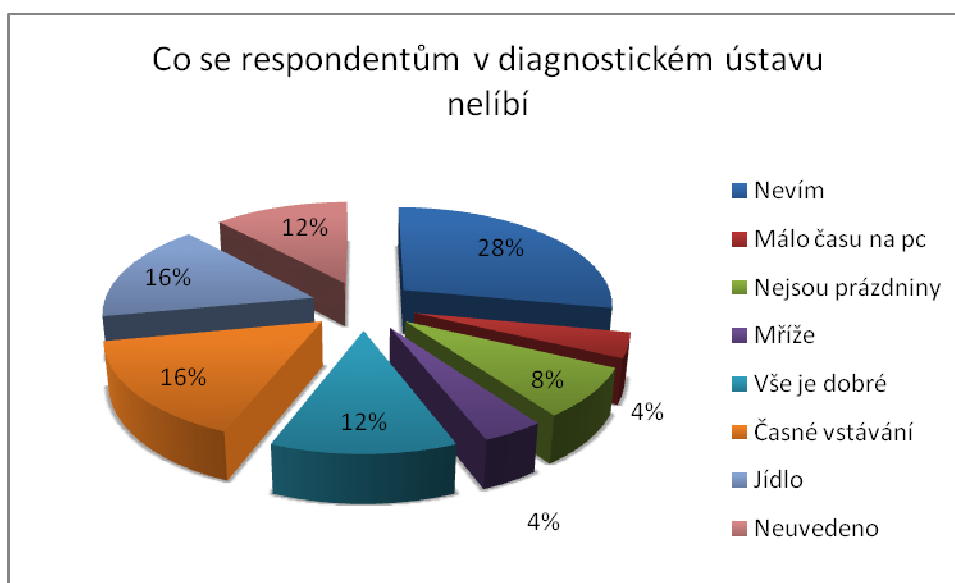
Otázka č. 16: Co se Vám tady nelíbí?

Tabulka č. 29

Co se respondentům v diagnostickém ústavu nelíbí

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Nevím	7	28
Málo času na PC	1	4
Nejsou prázdniny	2	8
Míříže	1	4
Vše je dobré	3	12
Časné vstávání	4	16
Jídlo	4	16
Neuvedeno	3	12
Celkem	25	100

Velký podíl respondentů, 40%, neuvedlo nebo nevědělo, co se jim v zařízení nelíbí. Zbytek byl sdílnější a uvedl nejeden zajímavý názor. Respondentům se nelíbí časné vstávání, je pravdou že v diagnostických ústavech platí režim, který je potřeba dodržovat, včetně brzkého vstávání. Další, co se obyvatelům diagnostických ústavů nelíbí, je jídlo, následuje stížnost na absenci prázdnin, či nelibost mříží.

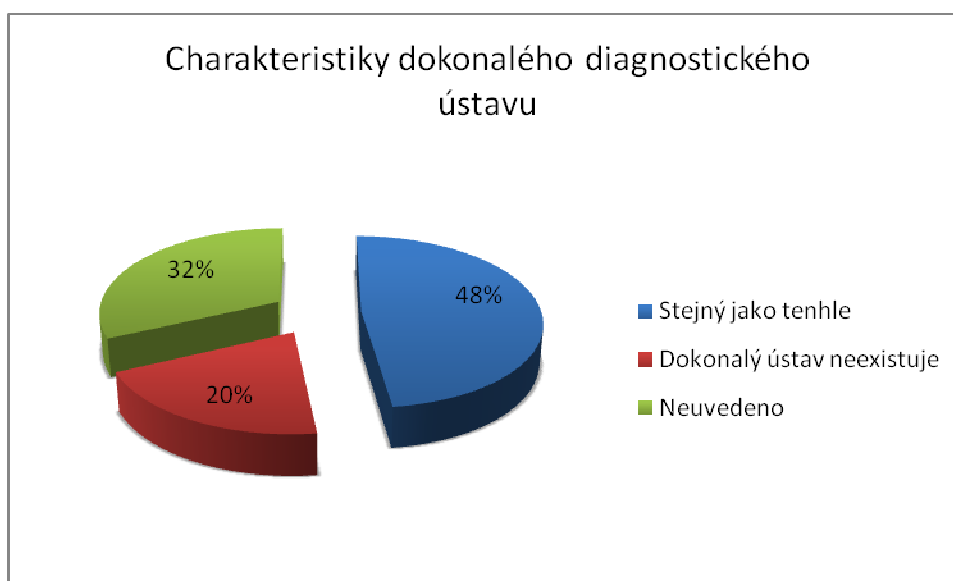
Otázka č. 17: Jak by měl podle Vás vypadat dokonalý diagnostický ústav?

Tabulka č. 30

Charakteristiky dokonalého diagnostického ústavu

	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Stejný jako tenhle	12	48%
Dokonalý ústav neexistuje	5	20%
Neuvedeno	8	32%
Celkem	25	100%

U výsledků této otázky mě překvapila velká shoda respondentů na názoru, že dokonalý diagnostický ústav by měl vypadat jako ten, ve kterém jsou umístěni. Nebo názor, že dokonalý diagnostický ústav neexistuje. Bohužel mě ale zklamalo, že velká část respondentů neuvedla svou odpověď.

4.5. SHRNU TÍ – OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

H: V diagnostickém ústavu je více chlapců než dívek.

Tato hypotéza se výzkumem potvrdila, ve zkoumaném vzorku 25 respondentů bylo 54% chlapců a 46% dívek. Jelikož vzorek není zcela reprezentativní, pro potvrzení této hypotézy mi posloužila i statistická data získaná z ústavu pro informace ve vzdělávání. K 31. 10. 2007 bylo v diagnostických ústavech necelých 59% chlapců a 41% dívek.

H: Děti v diagnostickém ústavu pocházejí častěji z města než z vesnice.

Tato hypotéza se výzkumem potvrdila. Ve vzorku bylo 84% dětí, vyrůstajících ve městě a 16% dětí, které vyrůstaly na vesnici. Mezi chlapci a dívkami nebyly nalezeny žádné rozdíly, co se týče místa původu. To znamená, že obě pohlaví vyrůstala s velkou převahou ve městě.

H: Děti z diagnostického ústavu pocházejí z rodiny o jednom rodiči.

Tato hypotéza se potvrdila. Děti, které se zúčastnily výzkumu, častěji uvedly, že vyrůstaly jen s matkou. Přesněji to uvedlo 68% respondentů. Zbývajících 32% respondentů vyrůstalo s oběma rodiči, ovšem dívky více než chlapci.

H: Matky dětí žijících v diagnostických ústavech mají nižší dosažené vzdělání než obyvatelstvo – ženy.

Tato hypotéza se potvrdila. Podle dostupných statistik ze sčítání lidu v roce 2001 bylo k 1. 3. 2001 v České republice u žen starších 15-ti let nejvíce zastoupené středoškolské vzdělání bez maturity, což u matek dětí z diagnostických ústavů taktéž. Ale u obyvatelstva - žen je oproti matkám zmíněných dětí více zastoupeno vzdělání středoškolské s maturitou. Také je tu poměrně často zastoupené vyšší odborné vzdělání a vysokoškolské vzdělání, tyto dva druhy vzdělání u matek dětí v diagnostických ústavech nebyly zastoupené vůbec. [ČSÚ]

H: Děti v diagnostickém ústavu pocházejí z ekonomicky slabých rodin.

Tato hypotéza se potvrdila. A to i přesto, že většina rodičů respondentů pracuje. Konkrétně v současné době pracuje 64% matek a 64% otců, avšak i když pracují, jejich povolání je většinou manuálního charakteru jako například dělník (16% otců a 20%

matek), zedník (12% otců), servírka (24% matek). Tyto profese jsou charakteristické nízkou měsíční mzdou.

H: Děti v diagnostickém ústavu mají malé ambice.

Tato hypotéza se potvrdila. Ověřování hypotézy měly na starosti tři otázky, a to otázka na záliby dětí, povolání, které by chtěli dělat a otázka na jejich budoucnost. Po podrobném zkoumání, jsem dospěla k závěru, že záliby dětí mi toho o jejich ambicích moc nenapoví. Jelikož se ale žádný z respondentů nezmínil o tom, že by třeba nějakou tu zálibu dělal profesionálně či závodně, dalo by se to považovat za potvrzení hypotézy o malých ambicích dětí umístěných v diagnostických ústavech.

Co se dá považovat za jisté potvrzení této hypotézy je určitě fakt, že pouze 20% respondentů na otázku povolání, které by chtěli dělat, odpovědělo dle mého názoru, s velkými ambicemi. A to dva chlapci chtějí dělat programátora, jedna dívka by chtěla být architektkou a další dvě dívky by chtěly dělat nějakou profesi s dětmi. Nedovolím si tvrdit, že by ostatní budoucí povolání respondentů byla nějakým způsobem málo prestižní, ovšem řekla bych, že napovídají o malých ambicích a možná reflektují reálné možnosti respondentů. A to především, vezmeme-li v úvahu věk některých respondentů, který má nedaleko do plnoletosti. Tyto děti s největší pravděpodobností již do vzdělávacího procesu nevstoupí, a pokud přeci jen ano, troufnu si tvrdit, že pouze za účel dokončení základního či středoškolského vzdělání.

Další ze tří otázek ověřující platnost této hypotézy je otázka týkající se budoucnosti respondentů, konkrétně otázka Jak se vidíte za 10 let. Odpovědi na zmíněnou otázku se většinou týkaly změny chování, uspořádaného života atd. Jako odpovědi dětí s velkými ambicemi jsem považovala odpověď „budu bohatý“ a „budu podnikat“.

H: Děti si představují „dokonalou“ rodinu jako svou vlastní.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Jen jedna charakteristika byla shodná u obou otázek ověřujících platnost hypotézy. Charakteristiky rodiny respondentů byly spíše zaměřené na hledání negativních aspektů, ale daly se nalézt i pozitivní. Zato v charakteristikách dokonalé rodiny by se jen těžko hledala negativní zmínka, což se dalo předpokládat. Avšak i přesto jsem byla překvapena.

H: Dětem se v diagnostickém ústavu více líbí, než nelíbí.

Tato hypotéza se potvrdila. K jejímu potvrzení sloužily tři otázky z dotazníku. První byla, co se respondentům v diagnostickém ústavu líbí – nejčastější odpověď na tuto otázku bylo, že se jim líbí vše, poté následovala odpověď „pracovníci se nám hodně věnují“, dále se dětem zamlouval kolektiv a programy pořádané zařízením.

Druhá otázka se tázala, co se respondentům na diagnostickém ústavu nelíbí. Ti co svou odpověď uvedli, si nejčastěji stěžovali na brzké ranní vstávání, na jídlo a také na to, že v zařízení nejsou prázdniny či na málo času, po který se mohou věnovat činnostem na počítači. U této otázky byla taky poměrně častá odpověď, že je tu vše dobré, tedy že není nic, co by se jim nelíbilo.

Třetí, poslední, otázka ověřující platnost hypotézy, byla otázka na to, jak by měl vypadat dokonalý diagnostický ústav. U této otázky jsem byla velmi překvapena, protože 48% respondentů uvedlo, že dokonalý diagnostický ústav by měl vypadat jako ten, ve kterém jsou nyní umístěni.

4.6. ZÁVĚR VÝZKUMU

Výzkum, který jsem prováděla, mne na jednu stranu potěšil, a to nejen z důvodu, že některé děti braly svou úlohu respondenta zcela vážně. Ale také proto, že jsem mohla zjišťovat věci, které mi připadaly zajímavé a hlavně v prostředí, které zaujímá tak důležité místo v celé ustavní péči o dítě.

Na druhé straně jsem zklamaná z faktu, že proniknout k dětem v tomto zařízení není zcela jednoduché, a proto i informovanost o těchto zařízeních není velká. Také mne zklamalo, že některé děti byly opravdu málo sdílné, což výzkumu moc neprospělo.

Na závěr bych chtěla ještě jednou upozornit, že vzorek respondentů byl opravdu velmi malý, tudíž výše prezentované výsledky se nadají pokládat za zcela reprezentativní a nemohou se vztahovat na celou zkoumanou populaci.

5. ZÁVĚR

Závěrem bakalářské práce má být shrnutí poznatků a zjištění, ke kterým jsem v průběhu psaní práce a realizace výzkumu dospěla.

Ústavní péče je instituce, která se již od dávných dob snaží osiřelým, či jinak postiženým dětem poskytovat potřebnou péči, stejně jako materiální a rodinné zázemí. Ať už v historii tato péče probíhala jakýmkoliv způsobem, vždy hrála, a troufnu si tvrdit, že ještě dlouhou dobu hrát bude, důležitou roli ve společnosti. Především tím, že se snažila a stále snaží pomoci dětem, které, jak je známo, jsou naší budoucností. Jako vše i ústavní péče má své zápory. I když pracovníci ústavní péče se snaží udělat vše nejlepší pro děti umístěné v ústavech, ani zdaleka nemůžou nahradit rodinu, její starostlivost, lásku i výchovu. Na druhou stranu pravdou zůstává, že je lepší ústav, který nedokáže zcela naplnit potřeby dítěte, než špatná či žádná rodina.

Jedním z důležitých zařízení pro celý systém ústavní péče je diagnostický ústav. Ve společnosti je spíše znám pod názvem pastáček, či polepšovna. Tedy jako něco, co by mělo děti strašit, nahánět jim hrůzu a vyhrožovat, že pokud se nebudou chovat slušně, mohou jít sem. Ale jak z výzkumu vyplývá, děti mají rády „svůj“ diagnostický ústav. A ani za nic by neměnily. Proč je tomu tak? To se můžu jen domnívat. Snad proto, že zaměstnanci se jim věnují více než rodina, že tu mají kamarády nebo že tu jsou pro někoho významní.

Výzkum byl realizován v průběhu měsíce února 2009 v dvou diagnostických ústavech. Počet respondentů byl stanoven na 25 dětí z těchto zařízení. Nejmladším respondentům bylo 10 let a naopak nejstarším 17 let. Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření, kdy dotazník byl rozeslán poštou. Obsahoval 17 otázek, část byla uzavřených, část otevřených. Respondenti se snažili zodpovědně a především pravdivě zodpovídat otázky, ovšem nebylo výjimkou, že některé kolonky zůstaly prázdné. Jako jeden z nejzajímavějších názorů mi přijde odpověď na otázku týkající se dokonalého ústavu. Většina dotázaných totiž odpověděla, že dokonalý ústav by měl vypadat jako ten, ve kterém jsou nyní umístěni. Myslím, že na tomto místě patří poklona oběma diagnostickým ústavům za to, že dětem dokážou poskytnout zázemí a péči, která dětem náleží. Původní výzkumný záměr byl zamýšlen dobře, ale bohužel realizován na velmi malém vzorku respondentů. Což ovlivnilo nejen zjištěné výsledky, ale také vyvozování vplynulých závěrů a souvislostí. Tento fakt ale neubírá na zajímavosti výzkumu.

6. SEZNAM LITERATURY

Gabriel Z., Novák T. 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Hrušáková, M., Králíčková, Z. 1998. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk.

Janský, P. 2004. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: GAUDEAMUS.

Janský, P. 2007. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2006 - 2007*. Hradec Králové.

Liška, O. 2008. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2007 : Na startu školské reformy Díl I. Vzdělávání v roce 2007 v datech*. Praha: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS.

Matějček, Z., a kol. 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál

Matoušek, O. 1999. *Ústavní péče*. Praha: SLON.

Sbírka zákonů. 2006. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In *Sbírka zákonů České republiky*. částka 37, s. 1257 – 1289.

Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb037-06.pdf>.

Sbírka zákonů. 2002. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. částka 48, s. 2978 – 2991.

Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2002/sb048-02.pdf>.

Sbírka zákonů. 1999. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů České republiky*. částka 111, s. 7662 – 7681.

Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sb111-99.pdf>.

Sbírka zákonů. 1991. Vyhláška č. 242/1991 Sb., o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okr. Úřady a obcemi. In *Sbírka zákonů České republiky*. částka 47, s. 1105 - 1108

Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/1991/sb047-91.pdf>.

Škoviera, A. 2007. *Dilemata náhradní výchovy: teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. Praha: Portál.

Internet

Aktuální informace č. 25/08 - Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2007 [online]. Stránky ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky [cit. 2009-03-15].

Dostupný z WWW: <http://www.uzis.cz/download.php?ctg>

Dvořák J., 2007. Systém náhradní výchovy. [online]. Stránky aspekty náhradní výchovy [cit. 2009-03-15].

Dostupný z WWW: <http://www.anv.cz/system-nahradni-vychovy>

Statistické informace [online]. Stránky ústavu pro informace ve vzdělávání [cit. 2009-03-13].

Dostupný z WWW: <http://www.uiv.cz/rubrika/91>

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí – 2007 [online]. Stránky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. [cit. 2009-03-10].

Dostupný z WWW:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/5942/Statisticka_rocenka_2007.pdf

Vzdělání a zaměstnanost žen v ČR podle výsledků SLDB 2001 [online]. Stránky českého statistického úřadu. [cit. 2009-03-25].

Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4119-03>

7. PŘÍLOHY

7.1. PŘÍLOHA 1

Tabulka č. 3

Rodinné zázemí klientů evidovaných kurátory pro mládež za rok 2007 k 31. 12. 2007

	Úplná rodina	Neúplná rodina	Nová rodina	Rodina s druhem (družkou)	Ostatní	Ústavní výchova
Hlavní město Praha	1 363	1 707	346	578	47	152
Středočeský kraj	1 931	1 453	356	665	105	158
Jihočeský kraj	1 223	938	189	336	65	93
Plzeňský kraj	832	717	225	310	67	110
Karlovarský kraj	620	469	125	268	45	72
Ústecký kraj	1 833	1 674	545	997	130	299
Liberecký kraj	782	580	274	421	22	96
Královéhradecký kraj	813	692	163	318	35	137
Pardubický kraj	820	650	135	194	19	39
Vysočina	838	578	225	271	17	44
Jihomoravský kraj	1 924	1 515	328	676	104	195
Olomoucký kraj	1 165	735	120	203	28	81
Zlínský kraj	880	562	133	208	9	24
Moravskoslezský kraj	2 536	2 148	611	1316	85	236
Česká republika	17 560	14 418	3 775	6 761	778	1 736

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

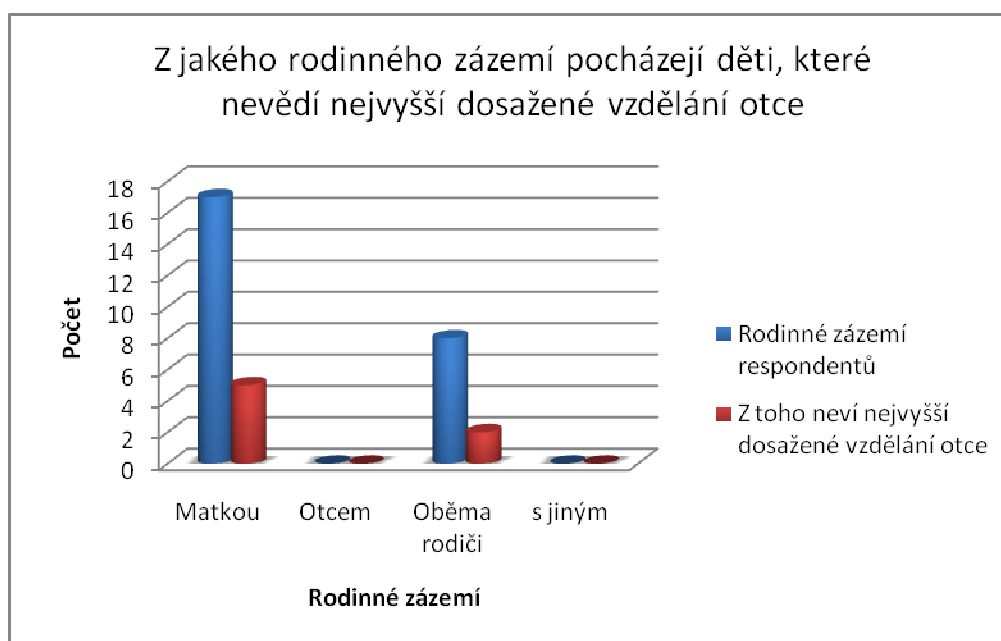
7.2. PŘÍLOHA 2

Tabulka č. 31

Z jakého rodinného zázemí pocházejí děti, které nevědí nejvyšší dosažené vzdělání otce

	Rodinné zázemí respondentů		Z toho neví nejvyšší dosažené vzdělání otce	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Matkou	17	68,0%	5	71,4%
Otcem	0	0,0%	0	0,0%
Oběma rodiči	8	32,0%	2	28,6%
s jiným	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	25	100,0%	7	100,0%

Z tabulky je zřejmé, že většina dětí, které nevědí nejvyšší dosažené vzdělání otce, vyrůstaly pouze s matkou. Zbylí dva respondenti, kteří nevědí vzdělání otce, s otcem vyrůstali, respektive vyrůstali s matkou i otcem. Důvodů, proč tento údaj nevědí, může být nespočet. Například se o to nikdy nezajímali či zajímali, ale otec jim to nesdělil, nebo dokonce je jim otec neznámý.

7.3 PŘÍLOHA 3

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který je součástí výzkumu k mé bakalářské práci nazvané: „Problematika ústavní péče o dítě na příkladu dětského diagnostického ústavu“.

Všechny informace, které budou uvedeny v dotazníku, použiji pouze jako podklad pro statistické údaje k již zmíněné bakalářské práci. Dotazník je **anonymní**, proto neuvádějte své jméno.

Děkuji Vám za čas strávený vyplněním tohoto dotazníku a přeji Vám hezký den.

Iveta Picková

1. Pohlaví:
  - a. Muž
  - b. Žena

2. Kolik Vám je let? .....

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? .....

4. Odkud pocházíte:
  - a. vesnice
  - b. město

5. S kým jste vyrůstal (a)?
  - a. matkou
  - b. otcem
  - c. oběma rodiči
  - d. s někým jiným - uveďte s kým:

6. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání matky?
  - a. základní (ZŠ)
  - b. středoškolské bez maturity (SŠ bez maturity)
  - c. středoškolské s maturitou (SŠ s maturitou)
  - d. vyšší odborné (VOŠ)
  - e. vysokoškolské (VŠ)
  - f. nevím

7. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání otce?
  - a. základní (ZŠ)
  - b. středoškolské bez maturity (SŠ bez maturity)
  - c. středoškolské s maturitou (SŠ s maturitou)
  - d. vyšší odborné (VOŠ)
  - e. vysokoškolské (VŠ)
  - f. nevím

8. Jaké je povolání otce? .....

Pracuje v současné době otec?

- a. Ano
- b. Ne

9. Jaké je povolání matky? .....

Pracuje v současné době matka?

- a. Ano
- b. Ne

10. Jaké jsou Vaše záliby? .....

11. Jaké povolání byste v budoucnu chtěl (a) dělat? .....

12. Jak se vidíte za 10 let? .....

13. Popište, jaká je Vaše rodina? .....

14. Popište, jak by měla podle Vás vypadat „dokonalá rodina“? .....

15. Co se Vám tady líbí? .....

16. Co se Vám tady nelíbí? .....

17. Jak by měl podle Vás vypadat dokonalý diagnostický ústav? .....